NIWA" TYGODNIK BIAŁORUSKI — CENA 60 gr.

Ніва

№ 10 (54) БЕЛАСТОК, 8 САКАВІКА 1957 г. ГОД II

Хто мы такія і чаго мы хочам?

Дзіўнае пытанне? І так і не. Аднак яно існуе і ў розных кругах па-рознаму каментуецца. Маем факты і адкрытых нападак. Нічога дзіўнага, гэта толькі яшчэ адно пацвярджэнне закона дыялектыкі, што ўсё новае родзіцца ў барацьбе. Новае? Несумненна. Наша дзейнасць — гэта адзін з адрэзкаў таго вялікага працэсу адновы, які ахапіў нашу краіну яшчэ надоўга да VIII Пленума нашай партыі і быў прызнаны Пленумам як слушны кірунак. Каб не было адновы грамадска - палітычнага жыцця ў Польшчы, немагчымай была-б наша дзейнасць.

Слушнае сцвярджэнне, што Польшча пасля апошняй вайны з'яўляецца дзяржавай адзінанацыянальнай, у практычнай дзейнасці дагматыкаў змяніла свой сэнс і прыводзіла іх да ігнарацыі нацыянальных меншасцей, а некаторыя дык зусім адымалі права на нацыянальнае жыццё гэтых меншасцей. Як-жа простым было для такога дагматыка пытанне нацыянальных меншасцей у Польшчы. Яго думка працавала ..а, менш-больш, наступнай схэме. Калі ты беларус — то чаго-ж ты ў Польшчы? Значыць табе не падабаецца Совецкая Беларусь? Значыць ты праціўнік брацкага народу? Значыць ты і наш праціўнік? Ты вельмі падазроная асоба. Для дагматыка няважна сутнасць чалавека, яго схільнасці, імкненні, ахвярная праца на карысць супольнай радзімы. Для дагматыка важна догма.

Гэта прывяло да таго, што закрываліся беларускія школы, а многія беларусы, калі пакідалі родную вёску — выракаліся свайго паходжання.

І калі ў Польшчы падуў асвяжаючы вецер, — крануў ён сваім подыхам і справы нацыянальных меншасцей. Толькі цяпер права на нацыянальнае развіццё нацыянальных меншасцей, гарантаванае і раней канстытуцыяй, нашло сваё прымяненне.

Ясна, што не ўсім у Польшчы падабаецца польская канстытуцыя, як і не ўсім падабаецца народная ўлада. Ёсць яшчэ такія, якія адносна беларусаў хацелі-б праводзіць палітыку крэсовых зуброў. Ім не па душы прызнанне беларусам правоў на нацыянальнае развіццё. Ёсць таксама вызнаўцы яшчэ старэйшай, неменш гнуснай, палітыкі «едзінай і недзялімай». Адн[illegible] і другім не падабаецца наша дзейнасць. Не па душы мы й радзімым нацыяналістам.

І, што самае гумарыстычнае, кожны з іх вялікі прыхільнік «шыльдаў», але шыльды для нас заказваюць у розных майстроў. Хадзілі мы нейкі час пад адным шыльдам — «сталінцы» (якая згоднасць у заказчыкаў), але больш кемлівыя спалапаліся, што мы ўсё-ж такі, як ні кажы, дзіцё дэмакратызацыі і прыдбалі нам яшчэ адзін шыльд «нацыяналісты» (як бачым, пагляды размяжоўваюцца).

Не менш гумарыстычны шыльд павесіла нам адна з высокапастаўленых асоб за ўсходняй мяжой, дзе на адным многалюдным сабранні, аб'явіла яна, што мы «буржуазныя нацыяналісты» (!). Сапраўды, якая-ж у людзей схільнасць да тэрміналогіі (ці гэта часам не схільнасць а дагматызму?)

Больш цвярозымі, сярод тых, якім дзейнасць «Нівы» не падабаецца, аказаліся адкрытыя ворагі народнай улады, сапраўдныя беларускія нацыяналісты з Мюнхена. Яны кажуць: — вы комуністы. І кропка (хоць адны ацанілі па заслугах).

Нягледзячы на рознай масці нападкі ў наш адрас, «Ніва» здабывае ўсё больш новых прыхільнікаў, так у Польшчы як і за яе межамі. Гэта нас найбольш цешыць. Гэта доказ, што мы ідзем правільнай дарогай, а ідзем дарогай VIII Пленума.

Чаго мы хочам? Хочам супольна з палякамі будаваць у нашай супольнай радзіме соцыялізм. Хочам, каб у гэтай будове беларус чуўся роўнапраўным гаспадаром, каб не цураўся свайго паходжання, сваёй нацыянальнай культуры, сваёй мовы і традыцый, каб меў на гэта поўныя ўмовы развіцця, каб любіў польскі народ і яго культуру, каб быў поўнавартасным грамадзянінам Народнай Польшчы.

Мы гэтага даб'емся, бо нас падтрымоўвае партыя і ўрад, нас падтрымоўвае прагрэсіўная грамадскасць Польшчы, бо нашы імкненні — гэта неадлучнае звяно ў агульным працэсе адновы.

ЕЎДОКІЯ ЛОСЬ

РОЗДУМ

Трэба думаць
аб полі, аб красцы адной,
І аб шраме, пакінутым жорсткай вайной,
І аб небе блакітным, высокім,
І аб другу, цудоўным, далёкім...

Трэба думаць
аб песні, якую пяеш,
Аб той кніжцы, якую з сабою нясеш,
І аб клейкім лісточку кляновым,
І аб радасным горадзе новым, —
Трэба думаць аб шчасці, і як яго ўзяць,
Як яго зберагчы, як другім яго даць,
Трэба думаць аб сэрцы гаючым,
Трэба думаць аб сэрцы балючым.
Трэба думаць, якою дарогай ідзеш
І каго за сабой той дарогай вядзеш,
Трэба думаць, каб выраслі дзеці. —
Аб спакоі, аб міры на свеце...

Трэба думаць для справы, аб справе.
І ніколі, ніколі — аб славе!

ШТОТЫДНЁВІК БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

НОВЫ УРАД ПОЛЬСКАЙ НАРОДНАЙ РЭСПУБЛІКІ

Стэфан Ігнар
Нам. Прэм'ер міністра

Пётр Ярашэвіч
Нам. Прэм'ер міністра

Юзэф Цыранкевіч
Прэм'ер

Зэнон Новак
Нам. Прэм'ер міністра

Ст. Ендрыхоўскі
Старшыня кам. планавання

Новаўтвораны склад Урада зацверджана ў наступным складзе:

27 лютага г. г. Сейм зацвердзіў склад новага Урада.

Юзэф Цыранкевіч — Прэм'ер-міністр.

На намеснікаў Прэм'ер - міністра паклікана: Стэфана Ігнара, Пётра Ярашэвіча, Зэнона Новака.

На Старшыню Камісіі планавання паклікана: Стэфана Ендрыхоўскага.

На Міністраў:

Стэфан Петрусевіч — Міністр Будаўніцтва і міністр Прамысловасці будаўнічых матэрыялаў.

Тадэуш Дітрых — Міністр Фінансаў.

Францішак Ванёлка — Міністр вугальнай прамысловасці і міністр энергетыкі.

Мар'ян Мінор — Міністр Унутранага гандлю.

Вітольд Тромпчынскі — Міністр замежнага гандлю.

Кейстут Жэмайтіс — Міністр Металургіі і міністр машынабудаўнічай прамысловасці.

Рышард Стжэлецкі — Міністр Чыгункі і міністр Дарожнага і паветранага транспарту.

Кароль Курылюк — Міністр культуры і мастацтва.

Ян Домб-Коцёл — Міністр лясной гаспадаркі і міністр Прамысловасці драўляных матэрыялаў.

Ян Рабаноўскі — Міністр Сувязі.

Мар'ян Спыхальскі — Міністр Народнай абароны.

Уладыслаў Бенькоўскі — Міністр Асветы.

Станіслаў Завадскі — Міністр Працы і грамадскай апекі.

Антоні Радлінскі — Міністр Хімічнай прамысловасці.

Зыгмунт Москва — Міністр Дробнай прамысловасці і рамесла.

Еўгеніюш Ставінскі — Міністр Лёгкай прамысловасці.

Фэлікс Пісуля — Міністр Харчовай прамысловасці.

Эдвард Охаб — Міністр Сельскай гаспадаркі.

Уладыслаў Віха — Міністр Унутраных спраў.

Адам Рапацкі — Міністр Замежных спраў.

Мар'ян Рыбіцкі — Міністр Юстыцыі.

Стэфан Жулкеўскі — Міністр Вышэйшых навучальных устаноў.

Раймунд Баранскі — Міністр Аховы здароўя.

Станіслаў Дарскі — Міністр Суднаходства.

Ежы Штахельскі — Міністр без партфеля.

Бюро ВК ПЗПР паклікало Камісію па нацыянальных справах

Апошнім часам бюро Ваяводскага Камітэта партыі ў Беластоку паклікала Камісію па нацыянальных справах.

Галоўнай мэтай Камісіі з'яўляецца шырэйшая чым дагэтуль апека над нацыянальнымі меншасцямі пражываючымі ў межах ваяводства.

На старшыню Камісіі выбрана сакратара ВК — таварыша Яна Сенкевіча, на намесніка — Антона Рошка, на сакратара Юзэфа Ідзькоўскага. Як члены Камісіі ўвайшлі: Аляксандр Давідзюк, Георгі Валкавыцкі, Ніна Вішнеўская, Станіслаў Тамаля, Сцяпан Кантралевіч, Антон Малюшыс, Юзэф Невіліс і Герш Гакмаер.

2 сакавіка г. г. (субота) адбылося першае пасяджэнне гэтай Камісіі.

На пасяджэнні ставіліся вельмі важныя праблемы. У першую чаргу гаварылася аб тым, каб запэўніць моладзі нацыянальных меншасцей навучанне на сваёй роднай мове.

Абмяркоўваліся справы падрыхтоўкі да з'езду Літоўскага грамадска - культурнага таварыства, які адбудзецца ў гэтым месяцы ў Пуньку (Сувальсі павет).

Апрача гэтага Камісія абмеркавала сітуацыю беларусаў, украінцаў, жыдоў і літоўцаў. (зб).

* * *

4 сакавіка г. г. у Цэнтральным Камітэце ПЗПР у Варшаве, адбылося першае пасяджэнне Цэнтральнай камісіі па справах нацыянальных меншасцей.

На парадку дня былі разгледжаны справы такіх нацыянальных меншасцей як: жыдоўскай, нямецкай і украінскай, пражываючых у межах Польшчы.

У недалёкім часе адбудзецца другое пасяджэнне Камісіі, на якім будзе разгледжана справа беларусаў, чэхаў і славакаў. (зб)

Праграма далейшай дэмакратызацыі нашага жыцця

Так заўсёды ёсць, што новапаклікан прэм'ер-міністр перш чым прадставіць да зацвярджэння Сейму склад новага урада, у сваёй прамове прадстаўляе праграму дзейнасці, якую мае ажыццяўляць гэты ўрад у будучыні. Так было і 26 лютага г. г. Тав. Юзэф Цыранкевіч прадставіў Сейму такую праграму.

У больш чым двухгадзіннай прамове тав. Ю. Цыранкевіч даканаў аналізу гаспадарчай сітуацыі ў краіне, а таксама ўнутранай і замежнай палітыкі.

У гаспадарчых справах, як асноўную задачу, урад ставіць далейшае наладжанне апарату планіравання, ліквідацыю бюракратычных пераростаў у гаспадарчым і дзяржаўным апараце. Прадугледжваецца даць большыя чым дагэтуль правы радам народовым, а асабліва грамадскім і павятовым. Гэта несумненна далейшы працэс дэмакратызацыі, які праходзіць у Польшчы. У кіраванні прадпрыемствам вялікае значэнне будуць мець рабочыя рады. Прадбачыцца далейшае развіццё дробнай прамысловасці і рамяства. У гэтай галіне шмат людзей знойдзе працу, а асабліва жанчыны, якія адышлі з працы ў адміністрацыі.

У сельскай гаспадарцы будуць у далейшым ажыццяўляцца прынцыпы сельскагаспадарчай палітыкі прад'яўленыя ў супольнай дэкларацыі ПЗПР і ЗСЛ.

Вялікія намаганні будуць зроблены ў галіне змяншэння коштаў кіравання народнай гаспадаркай. Каб іх ажыццявіць — прадугледжваецца змены ў арганізацыі гаспадарчага апарату.

Першыя крокі ўжо зроблены. Напрыклад злучана ўжо некаторыя міністэрствы.

Гаворачы аб замежнай палітыцы тав. Ю. Цыранкевіч заявіў: «Барацьба за мірнае суіснаванне, за далейшае змяншэнне напружання ў міжнародных адносінах, за далейшы гаспадарчы і культурны абмен, за ўзаемнае давер'е, за абязбраенне і супольную бяспеку, за недапушчэнне да вайны, — будзе ў далейшым галоўным прынцыпам нашай замежнай палітыкі».

Далей працягваў: «У гэтых умовах тым лепш разумеем мы ўсё асноўнае значэнне, якое мае для нас, для справы нашага існавання, як народу — саюз, які спалучае нас з лагерам соцыялізма, а ў першую чаргу з СССР».

Неспосаб сказаць аб усіх праблемах кранутых Прэм'ер-міністрам у сваёй прамове. Але адной справы нельга прапусціць. Менавіта той фрагмент прамовы, дзе гаворыцца аб справах нацыянальных меншасцей. Зразумела, што гэтая праблема нас — беларусаў, асабліва цікавіць.

Тав. Цыранкевіч гаварыў: «Урад будзе непахісна стаяць на пазіцыі аховы роўных правоў і роўных абавязкаў для ўсіх грамадзян незалежна ад іх паходжання, нацыянальнасці ці веравызнання. Будзем змагацца з усялякімі шавіністычнымі тэндэнцыямі, з антысемітызмам, а таксама са спробамі дыскрымінацыі накіраванай супраць нацыянальных меншасцей, пражываючых у Польшчы».

І далей: «Прынцып роўных правоў і роўных абавязкаў нягледзячы на паходжанне, нацыянальнасць ці веравызнанне, будзе з ўсёй станоўчасцю ажыццяўляцца».

Несумненна, гэта будзе новы перыяд ў жыцці нацыянальных меншасцей.

Адкрываюцца далейшыя перспектывы творчай працы ў паасобных нацыянальных асяроддзях. М. М.

Вітаем нашых братоў чэхаў і славакаў

У Польшчы жыве каля 50.000 чэхаў і славакаў. 9 і 10 сакавіка ў Кракаве адбудзецца з'езд прадстаўнікоў гэтых меншасцей, на якім будзе паклікана Грамадска - Культурнае Таварыства Чэхаў і Славакаў у Польшчы.

Сардэчна вітаем брацкае нам Таварыства і жадаем яму поспехаў у развіцці роднай культуры.

Англа-амерыканскія супярэчнасці

У афіцыяльных планах англійскага ўрада прадугледжана скараціць асабовы лік англійскіх акупацыйных войскаў у Заходняй Германіі да 50 тысяч салдатаў і афіцэраў, а ў будучыні і ўсёй англійскай арміі.

Вестка аб гэтых намерах англійскага ўрада выклікала вялікае нездаваленне сярод многіх, асабліва амерыканскіх, палітычных і вайсковых дзеячоў. Робяць яны ўсё, што могуць, каб пераканаць англічан, што гэта недарэчныя намеры. Некалькі дзён таму назад імкнуўся зрабіць гэта галоўнакамандуючы ўзброенымі сіламі Поўночна - Атлантыцкага пакта, а цяпер гэтая справа абмяркоўваецца на сесіі Рады Поўночна-Атлантыцкага пакта.

НАВОШТА ГЭТЫ ГОМАН?

Англія сапраўды імкнецца да абяззброення? Нічога падобнага. Намеры англійскага ўрада падыктаваны тым, што на працягу пяці гадоў Англія выдала каля 20 мільярдаў на ўзбраенне сваёй арміі, а цяпер урад Макміліана пераканаўся ў тым, што Англія мала ўзброеная. Чаму-ж гэта так сталася? А вось чаму. Дагэтуль Англія забяспечвала сваю армію класічнай зброяй, якая цяпер аказалася ўжо прастарэлай.

Каб быць магутнай дзяржавай, якой Англія сябе хоча лічыць — трэба перш за ўсё мець атамную і ракетную зброю. Таму камандаванне англійскай арміі імкнецца купіць у ЗША ракетную зброю і ўзброіць ёю сваю армію. Гэтаму была і прысвечана паездка англійскага міністра абароны Сандыса ў ЗША. Але тут міністр Сандыс, як і ўвесь англійскі ўрад, сустрэў супраціўленне з боку амерыканцаў, якія не хочуць дзяліцца сваім манаполем на ракетную зброю.

Каб не парушыць добрых, англа - амерыканскіх суадносін яны афіцыяльна не адмаўляюць англічанам прадаваць свае ракеты, але аднак імкнуцца пераканаць іх, што ракетная зброя англічанам зусім не патрэбная, што лепш будзе, калі яны дазволяць амерыканцам пабудаваць на тэрыторыі Англіі свае базы для выкідвання на ўсход амерыканскіх ракетаў.

ДРУГОЙ ПРЫЧЫНАЙ —

з'яўляецца факт, што англійскі народ, як і ўсе народы Заходняй Еўропы перажывае вялікія цяжкасці ў сувязі з гонкай узбраенняў. Вытворчасць зброі паглынае вялікую колькасць матэрыяльных і грашовых сродкаў і паглыбляе эканамічны крызіс краіны, які рэзка можна заўважыць у дэфіцыце замежнага гандлю Англіі.

У той-жа самы час Заходняя Германія, якая дагэтуль не ўтрымоўвала арміі, адбудавала і рэканструявала сваю прамысловасць, а цяпер залівае сваімі таварамі сусветныя рынкі і пагражае англійскаму замежнаму гандлю.

Зайздросцяць гэтаму англійскія капіталісты. Таму некаторыя з іх хацелі-б паменшыць колькасць сваіх акупацыйных войскаў, прымусіць Германію, каб тая лепш дапамагла яго ўтрымліваць і такім чынам ашчадзіць каля 1 мільярда доляраў у год.

Ці гэтым 1 мільярдам доляраў Англія многа чаго зробіць, калі яна думае пераўзброіцца ў больш каштоўную ракетную зброю. Здаецца, што тут мала будзе не аднаго, але 10 мільярдаў.

Ці Англія забяспечыць сябе такім чынам перад магчымасцю ракетнай атакі на яе тэрыторыю?

Нам здаецца, што такой невялікай і густа населенай краіне, як Англія, патрэбны толькі і выключна мір і агульнае абяззбраенне. А вось гэтага іменна і баяцца амерыканскія правадыры. Яны баяцца таго, каб па-свойму не зразумелі народныя масы, і іншыя дзяржавы рэчаісных намераў Англіі, каб не разваліўся Поўночна - Атлантыцкі пакт і каб яго ўдзельнікі не перасталі купляць амерыканскую зброю, за якую яны — амерыканскія манапалісты бяруць вялікія грошы. М. Н.

Мгр. Аляксандр Баршчэўскі

Георгі Францішак Скарына — вялікі сын беларускага народа

Жыццё і дзейнасць Г. Скарыны з'яўляецца адной з самых светлых старонак у гісторыі нашага народа.

Скарына нарадзіўся прыблізна ў канцы васьмідзесятых гадоў XV стагоддзя ў Полацку, які быў вялікім гандлёвым і культурным цэнтрам тагочаснай Беларусі. Яго бацька быў багатым купцом. Заможнасць сям'і дала маладому Георгію магчымасць атрымаць пачаткі школьных ведаў пры помачы хатніх настаўнікаў. Аднак гэтыя веды не маглі задаволіць дапытлівага і здольнага хлопца. Трэба ведаць, што ў тыя часы заможныя беларусы, высылалі сваіх дзяцей у вышэйшыя навучальныя ўстановы Кракава, чэшскай Прагі і другіх культурных цэнтраў Еўропы. Гэтай дарогай выпашыў ісці і Скарына. У 1504 годзе паступіў ён у Кракаўскі Універсітэт. Гэты факт быў пацверджаны ў актах, дзе сказана «Franciseus Luce de Ploczko solwit 2 gr» — што абазначае: «Францішак Лукашэвіч з Полацка заплаціў 2 грошы». Гэтыя два грошы павінен быў плаціць кожны паступаючы ва Універсітэт студэнт.

Біблія выданая Скарыной.

У Кракаве, на працягу двух гадоў, Скарына вывучыў філалогію і ў 1506 годзе атрымаў ступень бакалара філасофіі. Веды, якія здабыў ён у Кракаўскім Універсітэце бачна не задаволілі яго дапытлівай натуры. Дзеля гэтага ў 1506 годзе Скарына накіраваўся на захад, дзе на працягу шасці год вывучаў медыцынскія навукі і знаёміўся з друкарствам. У гэтым часе ў Заходняй Еўропе пашыраецца разумовы напрамак — гуманізм. Гуманізм прыклікаў вучоных, артыстаў, пісьменнікаў пакінуць павярхоўную рэлігійную схаластыку і заняцца ўсім тым, што звязана з жыццём і дзейнасцю чалавека. Можна думаць, што Скарына быў прыхільнікам гэтага напрамку. І хоць на працягу шасці год выкарыстаў свае матэрыяльныя сродкі і знайшоўся ў цяжкіх умовах — то аднак не спыніўся ў навуцы.

У 1512 годзе Скарына апынуўся ў Італьянскім горадзе, Падуя, дзе звярнуўся ў Медыцынскі Універсітэт з просьбай, аб бясплатным дапушчэнні яго к экзамену на доктарскую ступень у галіне медыцыны. Прафесар Мусаці прыхіліўся да яго просьбы. Скарына вытрымаў экзамен і прафесар Барызоні ўручыў яму атэстат доктара медыцынскіх навук.

Няма сумнення, што Скарына ў гэтым часе грунтоўна ведаў філасофію, медыцыну, геалогію, валодаў многімі замежнымі мовамі, ведаў плынь сучасных ідэалогій, быў азнаёмлены з друкарскім рамяством. Усё гэта ў Заходняй Еўропе адкрывала перад ім шырокія перспектывы навуковай кар'еры і добрых жыццёвых умоў. Аднак адданасць для свайго народа і гатоўнасць служыць яму ведамі, кіруе Скарыну на другую, цяжкую але высокародную дарогу. Без грошай, пехатой вяртаецца ён на Беларусь. Яшчэ будучы ў Кракаўскім Універсітэце Скарына спатыкаўся з прафесарам Глагольчыкам, які заахвочваў яго заняцца друкарствам. Думка аб друкарні цяпер не пакідала Скарыну. З гэтай мэтай ён адведаў Полацк і Вільню, дзе знайшоў людзей спачуваючых яго намерам. Багатыя віленскія гараджане Б. Ольхаў і Я. Бабіч далі грошы, за якія ў 1517 годзе ў чэшскай Празе залажыў Скарына друкарню. Чаму друкарня была заложана ў Празе, а не ў Полацку, ці Вільні дакладна яшчэ не ведаем.

Часткова гэта тлумачыцца тым, што Прага была вялікім культурным цэнтрам, у якім панавала рэлігійная паблажлівасць і свабода. У тым-жа часе ў Беларусі пашыраюцца польскія ўплывы варожа настроеныя да беларускага культурнага руху. Як прыклад непаблажлівасці можа паслужыць лёс кракаўскага друкара — немца Швайпольта Феоля, які друкаваў рэлігійныя кніжкі на старaславянскай мове, прызначаныя для беларусаў, украінцаў і рускіх. Дзейнасць Феоля была аб'ектам пастаянных нападак з боку каталіцкага духавенства і канчаткова абарвалася пасля яго арышту.

Такім чынам друкарня Скарыны была адзінай ва ўсходняй Еўропе, і тым самым мела грамаднае значэнне для жыцця суседніх славян.

На працягу трох год свайго пражывання ў Празе Скарына пераввёў і выдаў 22 кніжкі.

У 1520 годзе з прычын бліжэй невядомых пераехаў у Вільню, дзе ў першай беларускай друкарні (1525) выдае «Апостала» і «Малую падарожную кніжыцу».

Каб уявіць сабе грамаднае значэнне гэтага факту — варта коратка паслядзіць за гісторыяй распаўсюджвання друкаванага слова ў Заходняй Еўропе.

Як вядома вынаходцам друку быў немец Ян Гутэнберг. Нямеччына ўжо ў 1456 г. мела друкаванае слова. З гэтага часу друкарства распачало свой пераможны паход па краінах Еўропы.

У 1465 г. прыходзіць яно ў Рым, у 1470 г. паяўляецца ў Францыі, 1478 у Чэхіі і Швейцарыі, 1491 у Кракаве, 1499 у Мадрыце, 1564 у Маскве і 1574 у Львове.

Дзякуючы Скарыне — беларускае друкарства (Вільня 1525 г.), апярэдзіла на многа гадоў цэлы рад Еўрапейскіх краін. Біблія, якую ён пераввёў і выдаў, — была трэцяй у Еўропе (першую выдалі немцы, другую чэхі), аб гэтым факце Скарына пісаў: «Біблія руская (рускімі ў гэты час называлася беларусаў) выложена доктарам Францішкам Скарынаю із слаўнага горада Полацка. Богу по чті і людем пасполітым доброму поўчэнію».

Усе кнігі, якія выдаў Скарына маюць рэлігійны змест. Трэба памятаць, што быў гэта пачатак XVI стагоддзя і Скарына быў абмежаваны строгімі абычаямі рэлігійнай традыцыі. У такіх умовах кожны неразважны крок мог быць палічаны «ерэсіяй» і надоўга абарваць выдавецкую дзейнасць. Варта паставіць пытанне, у якой мэце вёў сваю выдавецкую дзейнасць Скарына? Адказ на гэта часткова знаходзіцца ў яго выказваннях.

У «Дарожнай кніжыцы» сказана «абы брацьця мая Русь людзі паспалітыя, чтучы, маглі лепей разумеці: дзецям малым — пачатак усякае добрае навукі, граматы еже добра чэсці і мовіці вучыць: каб беларусы — падарожнікі мелі на чым маліцца на чужой старане, ведалі-б светкаваць якія дні».

Для нас у дзейнасці Скарыны самае важнае тое, што яго кніжкі пашыралі круг беларускіх чытачоў, узмацнялі адукаванасць і садзейнічалі росту нацыянальнага пачуцця беларусаў. Можна смела сказаць, што ўся яго дзейнасць была падыктавана вялікай любоўю да сваей радзімы. Ён быў упэўнены, што кніжкі будуць замацоўваць адданасць беларусаў да сваей бацькаўшчыны. У прадмове сваёй кнігі «Юдыф» Скарына пісаў: «Понеже от прырожэньня зверы, ходяшчіе ў пустыні, знають ямы свае; птіцы летаюшчіе по воздуху, ведаюць гнезда свае; рыбы плываючіе по мору і ў рэках, чуюць віры свае; пчолы і тым падобныя бароняць вульлеў сваіх, такжа і людзі, ікдзе зрадзіліся і ускормлены суць по Бозе к таму месту вялікую ласку маюць».

Усе кніжкі, якія выдаў Скарына былі ім пераведзены на стараславянскую мову. Аднак у іх змесце даволі часта спатыкаюцца беларускія словы, якія мелі дапамагчы ў зразуменні цяжкага тэксту. Да такіх чыста беларускіх слоў адносяцца: пуга, узгорак, ратай, цяміць, бараніць, дупло, скрыня, віхор, шапка і шмат іншых.

Варта затрымацца над уплывам Скарыны на пачаткі друкарства ў Маскве і Львове, а таксама на далейшае развіццё выдавецтва на Беларусі.

Думка аб стварэнні друкарства ў Маскве нарадзілася ў 1551 годзе, аднак ажыццявіць яе ўдалося толькі ў 1563 годзе. Арганізатары маскоўскай друкарні — Іван Фёдараў і беларус з Магілёва — Пятро Мсціславец былі доўгі час у Вільні і, як некаторыя мяркуюць, нават працавалі ў друкарні Скарыны. Каб нават гэта меркаванне не пацвярдзілася — то амаль пэўным з'яўляецца тое, што яны былі дакладна азнаёмлены з выдавецкай дзейнасцю Скарыны і яго друкарняй.

Георгі Скарына. З гравюры 1517 г.

Скупасць звестак не дазваляе на беспамылковае меркаванне аб апошніх гадах жыцця Скарыны.

Ведаем толькі тое, што яго матэрыяльныя ўмовы вельмі пагоршыліся. Быў ён вымушаны судзіцца з братам за падзел бацькаўскай маёмасці, якая ў канцы была канфіскавана. Усё гэта мела адмоўны ўплыў на яго грамадска-асветную дзейнасць, якая ў канцы 20 гадоў XVI ст. абарвалася цалкам. Сучаснаму чалавеку, які мае ў распараджэнні да свайго карыстання сотні і тысячы газет і кніжак, можа цяжка ўявіць, якую грамадную ролю адыйгралі 24 кніжкі пераведзеныя і надрукаваныя Скарыной.

Трэба памятаць, што быў гэта пачатак XVI стагоддзя і друкарня Скарыны была першай у ўсходніх славян. Такім чынам яго заслугі адносяцца да трох брацкіх народаў: беларусаў, украінцаў і рускіх. Скарына адыйграў грамадскую ролю ў развіцці беларускай культуры, беларускай мовы, беларускага патрыятызму.

Дзякуючы яму беларуская думка патрапіла абараніць сваю незалежнасць перад ярымі атакамі езуітаў. Магутны напор паланізацыі і русыфікацыі не змог загасіць агню, які запаліў Скарына. Патрыятычныя ідэі Скарыны прайшлі пераможным паходам праз рад стагоддзяў.

Нашая сучасная моладзь па прыкладзе Скарыны павінна вучыцца гарачай адданасці сваей радзіме, сваей культуры і свайму народу.

Друк у БССР піша

Развіваць народную творчасць

«Калгасная праўда» з 15 лютага 1957 г. у рэдакцыйным артыкуле п. з. «Развіваць народную творчасць» піша:

— Багаты талентамі наш народ. Невычарпальная крыніца народнай творчасці. У кожным калгасе, соўгасе, на кожным заводзе і фабрыцы ёсць многа аматараў спеваў, музыкі, танца, тэатральнага мастацтва. А колькі ёсць у нас народных умельцаў — мастакоў разьбы і інкрустацыі па дрэву, вышыўкі і ткацтва, вязання, пляцення з саломы!

Многія самадзейныя мастацкія калектывы адзначаюцца сваім высокім выканаўчым майстэрствам. Шырокую вядомасць атрымаў, напрыклад, Азершчынскі хор Рэчыцкага раёна. Яго кіраўніку, калгасніцы Т. Лапацінай прысвоена ганаровае званне заслужанага дзеяча мастацтваў БССР.

У свой час, некалькі год назад, з удзельнікаў самадзейнасці быў створаны такі выдатны творчы калектыў як Беларускі дзяржаўны народны хор.

Многія ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці выдатна праяўляюць сябе не толькі як выканаўцы, але і як таленавітыя стваральнікі новых песень, частушак, музычных кампазіцый. Так, некаторыя песні, створаныя ў Запольскім хоры Карэлінкага раёна, у хоры калгаса «Чырвоны Кастрычнік» Узденскага раёна, распяваюцца па ўсёй Беларусі.

...Невычарпальныя багацці беларускай народнай творчасці, у прыватнасці песеннай, выкарыстоўваюцца недастаткова.

Мала ўвагі ўдзяляецца выяўленчаму, дэкаратыўнаму і прыкладному мастацтву. Абласныя дамы народнай творчасці і раённыя аддзелы культуры слаба клапоцяцца аб выяўленні новых майстроў гэтых жанраў, не аказваюць кваліфікаванай дапамогі народным умельцам. Не выпадкова-ж на аглядах і выстаўках народнай творчасці так мала бывае прадстаўлена разьба і інкрустацыя па дрэву, скульптура і нават ткацтва. А такі від народнага мастацтва, як беларуская мастацкая кераміка, амаль забыты. Здаўна наш народ упрыгожваў вышыўкай мужчынскую і жаночую вопратку, рушнікі, абрусы. Гэтую народную традыцыю, майстэрства трэба прывіваць і м[ол]адзі.

Партыйныя і савецкія арганізацыі павінны больш глыбока займацца пытаннямі развіцця самадзейнай творчасці, усямерна садзейнічаць росквіту народных талентаў. Праўленні калгасаў і сельскія Советы абавязаны штодзённа клапаціцца аб стварэнні спрыяльных умоў для работы гурткоў мастацкай самадзейнасці — акружаць увагай народных умельцаў. Неабходна дабіцца таго, каб у кожным калгасе і соўгасе быў свой добры самадзейны мастацкі калектыў. Да арганізацыі гэтай справы, трэба шырэй прыцягваць камсамольцаў, сельскую інтэлігенцыю.

Не выкарыстаныя рэзервы ў Гайнаўскім павеце

Гайнаўскі павет адносіцца да тых у Польшчы, перад якім усё ярчэй устае пытанне поўнага выкарыстання надмернасці працоўнай сілы ў вёсцы.

Ізноў пачынае хадзіць сярод сялян думка аб недалёкім зямельным голадзе, аб якім так страшна гаварылася ў панскай Польшчы. Ужо цяпер сярэдняя шчыльнасць насельніцтва ў павеце (не ўлічваючы плошчы лясоў Белавежскай пушчы) даходзіць 60 чалавек на адзін кв км., а ў Грамадскіх радах: Курашэва, Ласінка, Семяноўка, Трасцянка і другіх, яна перавышае нават 90-та чалавек г. зн. вышэйшая, чым у цэлай дзяржаве.

Пры нашым тыпе сельскай гаспадаркі, якая носіць зернева-жывёлагадоўчы напрамак, патрабуюча вялікай плошчы зямельных угоддзяў і нізкай агракультуры моцна адчуваецца перанасяленне.

Адначасова з радасцю сцвярджаем высокі прырост насельніцтва — каля 15 чалавек на адну тысячу жыхароў. Адплыў насельніцтва за межы павета вельмі малы, а мясцовая прамысловасць мае ўжо поўнасцю заспакоеныя патрэбы. Застаецца дзяліць зямлю на ўсё меншыя і меншыя ўчасткі, што апошнім часам робіцца надзвычай хутка.

На невялікай плошчы павета існуе звыш 9.500 гаспадарак. З іх каля 6 тысяч мае да трох гектараў зямлі розных ужыткаў і звыш 2,5 тысяч — да 5-ці гектараў, што разам дае 90 прац. усіх гаспадарак (!?) Мы асягнулі хіба ў Польшчы пяршынства раздробленасці, а гэта мае ўплыў на ўзровень матэрыяльнага становішча сялян. Але народ тут круты, працавіты. Ён сам ратуецца ад бяды. Многа часамі няўмела, працуе на сваёй зямельцы, шукае дадатковай працы ў горадзе, лесе, або здабывае рамяство.

Але трэба яму дапамагчы. Дзеля гэтага мне здаецца неабходным у першую чаргу:

1, паднесці аграрную культуру ў павеце каб дабіцца лепшай выдайнасці з гектара Трэба мабілізаваць усіх спецыялістаў сельскай гаспадаркі і накіраваць іх у вёску для азнаямлення сялян з навуковымі прынцыпамі гаспадаравання — (неабходнасць стасавання пладаабмену і штучных угнаенняў, паляпшэннем сямён, сенакосаў і г. д). Трэба імкнуцца даць грунтовыя веды агракультуры, для чаго неабходна арганізаваць у павеце сельскагаспадарчую сярэднюю школу. Найбольш адпаведным месцам была-б Гайнаўка (цэнтр павета; камунікацыйны вузел, мясцовыя кадры са школ і заводаў). Але адразу можна было-б выкарыстаць на некалькі год будынак школы ў Кляшчэлях і пазнаёміць слухачоў са спосабамі загаспадаравання балот, пяскоў, якіх тут вельмі многа.

2. узяцца за арганізацыю кааператыўных і індывідуальных прадпрыемстваў, а таксама рамяства на базе мясцовай сыравіны як: гліна, жвіры, пяскі, торф, дрэва, лён, лаза і г. д. У кожнай грамадскай радзе — адна або і больш цагельняў, бетанярня, сталярня, віклінярня, для якіх сыравіны ў павеце ёсць пад дастаткам. Шмат людзей знайшло-б у іх працу.

3. паўней выкарыстаць т. зв. «неўжыткі», да якіх залічваюцца балоты, пяскі, вырубаныя лясы і г. д.

Вядома, што Гайнаўскі павет мае яшчэ многа балот. Напрыклад у Тыневічах Вялікіх яны займаюць плошчу ў 400—500 гектараў, крыху меншую — у Кляшчэлях, Ваневе, Луцэ, Арэшкаве. Шмат вёсак мае балот па 50—100 гектараў. Разам плошча іх дасягае 2—2,5 тысячы гектараў. Усе яны патрабуюць у першую чаргу асушэння, а толькі потым загаспадаравання. Практыка ў такіх дзяржавах як: Галандыя, Бельгія, СССР, Англія і іншых, пацвярджае, што добра загаспадараваныя балоты даюць вельмі высокія ўраджаі кармавых траў, канаплі, агародніны.

За пасляваенныя гады загаспадаравана каля 1,5 тысяч балот (даныя з ПКПГ у Гайнаўцы), праведзена рэгуляцыю 10 км рэк. Асабліва многа зроблена для вёсак, Койлы, Ленева, Ягаднікі, Тыневічы і іншых, а сяляне з Вітава, Арэшкава і Адрынак уласнымі сіламі правялі меліярацыю балот, дзякуючы чаму атрымалі на некалькі дзесяткаў гектараў добрых сенакосаў. Узмацненне меліярацыйных прац дало-б дарыўча працу для некалькі сот чалавек, а праз 2—3 гады загаспадараваныя балоты прыйеслі-б даход на ўтрыманне 2,5 тысяч жыхароў.

Акрамя балот некаторыя землі патрабуюць меліярацыі. Напрыклад даліна ракі Нараўкі ад аднаіменнай асады, да Ляўкова Ст. і даліна ракі Нарвы паміж вёскамі Анцуты і Рыбакі ў летнія месяцы перасыхаюць так моцна, што сотні гектараў выгану становіцца зусім не прыгодным на пасбішча. Збудаванне некалькіх там (язоў) у руслах рэк падняло-б узровень вады па ўсёй шырыне даліны і яе звільгатненне.

Асабліва многа клопату нашай сельскай гаспадарцы прычыняюць пяскі, якіх значна больш, чым балот. Частка іх апрацоўваецца, хоць дае гэта мала карысці, але большасць ляжаць не выкарыстанымі. Найбольш іх на ўсход ад асады Нараў каля Ванева, Кляшчэляў, Палічны і многіх іншых вёсак.

Каб яны не пуставалі, каб не пераносіліся ветрам і не засыпалі ўраджайных зямель — трэба іх выкарыстаць праз наважэнне торфам, або глінамі, калі гэта магчыма. Калі-ж нельга паправіць іх ураджайнасць такім чынам — неабходна правесці пасадку лесу — ён таксама вельмі патрэбны і, чым далей, тым больш адчуваецца яго недахоп. А калі і гэтага правесці нельга, што мала праўдападобна, трэба перайсці на пасеў такіх культур, як лубін, ці сарадэлю і адпаведна павялічыць пагалоўе жывёлы, асабліва авечак.

Кароткі аналіз паказвае, што перанасяленне вёсак не з'яўляецца вельмі грозным. Трэба толькі ўмела выкарыстаць мясцовыя рэзервы працоўнай сілы і накіраваць яе на асваенне ўсіх прыродных багацтваў свайго павета.

В. ЮЗВЮК.

Ранняя вясна

Такой ранняй вясны, як у гэтым годзе, даўно не было Ужо ў першай палове лютага ў многіх вёсках Беласточчыны сяляне пачалі араць, але не толькі сяляне Беласточчыны. Сяляне іншых ваяводстваў таксама ўзяліся за працу.

На здымку: праца на палях вёскі Кармеліта Шубінскага павета ў Быдгаскім ваяводстве. ЦАФ Фото — Медза

Гэта было ў 1926 годзе

Было гэта ў 1926 г. Дырэктар «Польскага Радыё» у Вільні, даволі вядомы польскі паэт В. Гулевіч звярнуўся да мяне з прапановай: польскае радыё на Віленшчыне мае шмат слухачоў, якія безумоўна хочуць пачуць беларускую мову ў радыёпраграме. У сувязі з гэтым можна даць чатыры гутаркі аб беларускім таленстве. Тэмы выбірае сам лектар.

Я згадзіўся на прапанову і пачаў думаць як і што трэба сказаць. Першую перадачу я хацеў сказаць па-польску, каб увесці слухачоў у багатую скарбніцу беларускай літаратурнай творчасці. У трох наступных тэмай былі-б творчасць Дунін-Марцінкевіча, Мацея Бурата, Янкі Купалы, Я. Коласа і М. Багдановіча.

Падрыхтоўваючы праграму я вырашыў, што буду гаварыць таксама аб уплыве беларускага фальклору і сумнай гісторыі народа.

З гэтымі імкненнямі я напісаў першы рэпартаж па-беларуску. Нажаль не памятаю дня, калі першы раз за існаванне польскага радыё людзі пачулі ў ім беларускую мову — гэта была другая ў годзе перадача.

Чытаў я сам, з нейкім страхам, разумеючы маральную адказнасць гэтай працы.

Пасыпаліся лісты з усіх куткоў; пісалі, трохі здзіўлена, палякі; беларусы пыталіся аб далейшых перадачах.

Сяджу я ў студыі на віленскім Звярынцу перад лямпай, якая сігналізуе пачатак і канец маёй прамовы.

Бліск лямпы і я пачынаю. Чытаю аб Багушэвічу: жыццёпіс, характарыстыка творчасці і канчаю свае 20 мінут:

«Эй скручу я дудку —
такое зайграю,
Што, усім будзе чутка,
ад краю да краю»...

Другі раз я выступіў з апавяданнем аб паэзіі Купалы і Коласа. Чытаў урыўкі «Якубовай» прозы з аповесці «У палескай глушы», шмат вершаў.

Апошнім акордам была цудоўная па форме і зместу «Малітва» — Купалы.

«за родны загон Беларусі»...

Як я ўжо вышэй пісаў, апошні раз я выступіў у радыё з творчасцю Максіма Багдановіча — найбольш сучаснага для віленскіх «гарадскіх» слухачоў.

Чытаў я надта таленавіты і блізкі мне па маім слуцкім успамінам верш «Слуцкія ткачыхі», цыкл «віленскіх» вершаў («Вуліі Вільні зіяюць і гулка грымяць», санет «Ліхтарняў свет у сіняй вышыне» і інш.).

Канчаючы — я звярнуўся да слухачоў, каб запікавіліся гэтым польскія слухачы невядомай для іх беларускай мастацкай творчасцю.

Апошнім вершам «Мяжы» — Багдановіча закончыўся цыкл беларускіх гутарак маіх у Вільні.

ЗЫГМУНТ БУРЧАК - АБРАМОВІЧ

Беларусы ў Варшаве да 1939 г.

«Гэта-ж першы раз у Варшаве адбыўся такі баль» — падае «Ніва» (нумар 40 з 2снежня 1956 г.).

Не ведаю, што аўтар гэтай весткі меў на думцы. Ці гэта першы раз у цяперашніх абставінах, ці наогул, першы ў Варшаве. Я зразумеў, што было гэта першае вонкавае выступленне ў Варшаве наогул. Думаю, што чытач хоча мець весткі больш дакладныя. Дзеля таго падаю тут, паскольні мне вядома, арганізаванае жыццё беларусаў у Варшаве з папярэдніх гадоў.

Лік беларусаў у Варшаве з даўна доволі вялікі. Аднак-жа арганізаванае грамадскае жыццё нажаль, трэба прызнацца, не мае за сабой далёкай гісторыі. Магчыма, што вінаваты ў гэтым самыя толькі беларусы. Абставіны палітычныя ў якіх жылі, у большасці былі перашкодамі...

Нешта там арганізавалася ў 1905 годзе але вельмі хутка перастала існаваць, не пакінуўшы па сабе нават следу. Былі арганізаваныя беларускія імпрэзы ў 1911 г. і 1913 г. у «Доліне Швайцарскай» у Варшаве п. н. «Беларускіх Вечарын», аб чым таксама бліжэй нічога невядома. Трэба толькі дадумацца, што гэтыя імпрэзы былі пастаўлены арганізатарамі выключна дзеля здабыцця матэрыяльных карысці і не мелі нічога супольнага з беларускім нацыянальным і соцыяльным рухам. Пасля ізноў выступаў Беларускі Аб'ездны Тэатр Буйніцкага. У 1915 г. аднаўляецца Варшаўскі Універсітэт, дзе беларускія студэнты арганізуюць гурткі, якія нажаль не былі шматлікія і мелі характар больш таварыскі — не маючы сувязі з беларускім грамадскім жыццём.

Але ўжо ў 1919 г. арганізуецца ў Варшаве «Беларускі Камітэт», які гуртуе каля сябе ўсіх свядомых беларусаў, арганізуе беларускіх работнікаў і шырыць сярод іх соцыяльную і нацыянальную свядомасць. Нажаль, тадышнія польскія ўлады амаль што ад самага пачатку паўстання «Камітэта», стаўляюць розныя перашкоды і ў 1922 годзе спыняюць зусім яго дзейнасць. Ізноў на некалькі гадоў беларускі рух арганізаваны ў Варшаве перастае існаваць. Так было аж да 1929 г., калі ўсё больш і больш пачало прыязджаць у Варшаву беларускай студэнцкай моладзі, якая ў 1930 г. арганізуе «Саюз Беларускіх Студэнтаў у Варшаве». Але і «Саюз» не знаходзіць шырокага водкліку сярод беларускай варшаўскай калоніі, затое ўтрымоўвае сувязь з беларускім сялянствам у краіне. Супольна з «Беларускім Студэнцкім Саюзам у Вільні» ладзяць лекцыі і пастаноўкі ў вёсках і мястэчках Беларусі. Нажаль і гэтаму прыходзіць канец. На 1933/34 школьны год выдаюцца новыя акадэмічныя пастановы, якія спыняюць дзейнасць «Саюза Беларускіх Студэнтаў у Варшаве».

Ізноў беларусы ў Варшаве застаюцца без сваей арганізацыі, але ўжо ненадоўга. У 1936 г. старэйшае грамадзянства, супольна са студэнтамі, апрацоўвае статут «Беларускага культурнага таварыства ў Варшаве» і складае ў Камісарыят Ураду на г. Варшаву дзеля зацвярджэння. Адначасова сярод беларусаў пражываючых у Варшаве і аколіцах, праводзіцца шырокая прапагандная акцыя, якая мела гуртаваць у арганізацыі калі не ўсіх, то прынамсі як найбольшы лік беларусаў. Дзеля таго арганізатары на вуліцах, у трамваях, парках і іншых публічных месцах прыслухоўваліся мовам і калі чулі гутарку з беларускім акцэнтам, — падыходзілі, навязвалі сувязь і запісвалі адрас. А трэба сказаць, што ў апошнія даваенныя гады ў сувязі з гонкай за хлебам і асветай, лік беларусаў у Варшаве быў вялікі.

Дзейнасць «Беларускага культурнага таварыства» мела абняць усёцэласць польскай дзяржавы,

КАБ НЕ БЫЛІ КРЫВЫМІ...

«...Мушу з вамі пагутарыць трохі аб нашай бацькавай спрадвечнай мове, якую мы самі, ды і не адны мы, а ўсе людзі цёмныя «мужыцкай» завуць, а завецца яна «беларускай».

Гэтыя словы даўно напісаў наш паэт Францішак Багушэвіч.

Ці словы Багушэвіча цяпер сталі неактуальныя?

І цяпер яшчэ ва ўяўленні многіх беларуская мова гэта мова «мужыцкая», «вясковая», «простая».

Адкуль-жа ўзяліся гэтыя незразумелыя назвы: «мужыцкая, вясковая, простая». Хіба не цяжка будзе кожнаму зразумець гэта, калі прыпомніць гістарычныя факты, калі над беларускім народам здзекваліся яго ворагі: то польскія магнаты, то царскія сатрапы, то санацыя.

І адны, і другія, і трэція мелі заўсёды палобныя імкненні: зрабіць беларускі народ сваім слугой, забіць у ім думку, што ён мае штосьці там сваё беларускае, што мае сваю нацыянальную мову.

Іменна на мову кіраваліся галоўным чынам асіміляцыйныя намаганні ворага, бо вядома, што мова адыгрывае асноўную ролю ў жыцці і развіцці народа, якому належыць. Намаганні гэтыя ішлі ў напрамку абуджэння сярод самых беларусаў пагарды да сваёй мовы, як-бы якойсьці ніжэй пастаўленай, непрыгожай.

Гэткім чынам адны, другія і трэція перш за ўсё хацелі адарваць ад народных мас беларускую інтэлігенцыю, якая як адукаваная, перадавая частка народа была найбольш, па іх меркаванню, небяспечнай.

І, з жалем трэба сказаць, што гэтая работа часткова ўдалася.

Многія з беларусаў адцураліся ад роднае мовы.

З асіміляцыяй простага народа было горш. Хоць і гаварылася, што мова беларуская «мужыцкая і простая» — народ усё-ж такі не забываў гэтай простай мовы і праз цэлыя пакаленні ёю толькі гаварыў.

На гэта таксама знайшлася рада. Калі польскія магнаты валодалі беларускімі землямі — аб'явілі, што беларуская мова — гэта дыялект польскай мовы, калі беларускі народ знайшоўся пад царскім прыгнётам, тады ізноў лічылася беларускую мову дыялектам рускай мовы.

Вядома, што мова кожнага народа падзяляецца на літаратурную мову і дыялекты, ці інакш званыя народныя гаворкі.

Дыялект — гэта, простая кажучы, гаворка, якою людзі гавораць, у адной мясцовасці. Моўных дыялектаў кожны народ мае многа.

Возьмем для прыкладу блізкую, знаёмую нам, польскую мову. Інакш размаўляюць палякі ў Беластоцкім ваяводстве, інакш у Ольштынскім, інакш у Кракаўскім і г. д.

Але ці можам сказаць, што нпр. кашубы над морам размаўляюць не польскай мовай, а нямецкай? Не, не можам. Бо кашубы размаўляюць дыялектам польскай мовы, хоць не пярэчым, што ў кашубскім дыялекце ёсць шмат моўных асаблівасцей і слоў з нямецкай мовы. Заўсёды, калі два народы жывуць, або ў мінулым жылі, па-суседству, яны адзін ад другога запазычаюць і словы і звычаі.

Адзін мой таварыш, паляк з Сувальскага павета нядаўна падаваў мне шмат прыкладаў слоў няпольскіх, існуючых у польскай гаворцы Сувальскага павета. Вось напрыклад: шчока (беларускае шчака), берэзняк (бел. беразняк), хішыбет (бел. хрыбет) і шмат іншых.

Як бачыце розніца невялікая, пераважна толькі ў націску.

У беларускіх народных гаворках спатыкаюцца ізноў польскія словы.

Беларуская літаратурная мова ў некаторых выпадках больш, у іншых менш, розніцца ад гаворак у беларускіх вёсках Беласточчыны.

Жывучыя па-суселску з украінцамі і палякамі, — беларусы маглі ў некаторых мясцовасцях пераняць ад іх некаторыя моўныя асаблівасці, украінцы ці палякі ізноў ад беларусаў.

Але ці на аснове ўсяго гэтага можам сказаць, што гэта не беларуская гаворка. Не, не можам гэтак сказаць.

Сярод беларусаў на Беласточчыне ёсць шмат гаворак. Як-жа часта невялікая адлегласць паміж вёскамі, а розніца ў гутарцы ўжо ёсць.

Усё гэта я напісала для таго, каб адказаць на памылковы погляд, якіператрываў з часоў прыгнёту і здзеку над беларускай мовай, быццам-бы наша мова «простая» і ўсё. Так, наша мова простая, але толькі таму, што і мы людзі простыя і «крывымі» быць не хочам.

ВЕРА ЛЕУЧУК

Ліст у рэдакцыю

Зразумелае сэрцу — сваё роднае

Калі гаварылі ў Белавежы аб існаванні Беларускага калектыву песні і танца на Беласточчыне — то мала хто ў гэта верыў. Тыя, што і верылі, то думалі — «ну што-ж тут дзіўнага, ці мала ёсць калектываў. Нават у нашай Белавежы і то ёсць».

Праўду кажучы я і сам не вельмі верыў, што гэты калектыў пакажа што - небудзь да рэчы.

Я, і ўсе іншыя пайшлі на канцэрт хутчэй з цікавасці і патрыятычных пабудак, ніж з думкай атрымаць задавальненне.

Аказваецца, нельга быць песімістам. Гэты канцэрт быў сапраўды для белавежан, у тым ліку і для мяне, вельмі прыемным сюрпрызам. Гледачы ўбачылі вельмі зладжаны калектыў.

У маім жыцці мне прыходзілася бачыць вельмі многа калектываў. Ну сапраўды, калі я пачуў родную мову на сцэне, на якой мы звыклі чуць толькі польскую мову і, калі палілася беларуская песня, праўду кажучы, ад хвалявання мурашкі прайшлі па спіне.

Такіх хвалюючых хвілін я ні на адным канцэрце не перажываў. Я зразумеў, што найбольш хвалюючае і прыемнае, найбольш зразумелае — гэта ў сябе на сцэне чуць сваё роднае, бацькоўскае, такое цёплае і зразумелае беларускае слова. Адсюль зразумела, што ўжо з першых хвілін быў навязан цёплы кантакт паміж артыстамі і гледачамі.

Немалая тут заслуга і канферанс'е калектыва — Веры Леўчук. Сапраўды, яе цёплае беларускае слова хутка з'еднала гледача, змушаючы яго жыць канцэртам, перажываць яго.

Калі-б спытацца гледача, што яму найбольш падабалася, — то адказаў-бы «трудна сказаць. Падабалася ўсё, ад пачатку да канца.

Вельмі добрая кампазіцыя канцэрта, вельмі ўдачна падабрана праграма, злажаны і добры хор, майстэрская танцавальная група — і агульна ўсё пакідае па сабе вельмі прыемнае ўражанне».

Нічога дзіўнага, што выступленне спадабалася не толькі беларусам. Калі я на другі дзень быў на працы ў фабрыцы ў Гайнаўцы — то вельмі прыемна было паслухаць, як інжынерна - тэхнічны персанал фабрыкі жыва «дыскутаваў» аб Беларускім калектыве, які відаць было, вельмі ім спадабаўся.

Толькі мне і многім другім здаецца, што замест рускай песні «Помню я ешчо молодушкой была»..., больш прыямней было-бы пачуць беларускую песню. Добра было-б, каб у перапынках пачуць добры фельетон на тэмы жыцця Беласточчыны.

На заканчэнне, дазвольце мне ад імя ўсіх грамадзян Белавежы, сказаць ад усяго сэрца шчырае, беларускае слова — «дзякую» — кіраўнікам калектыву: Панько і Гіжэўскай, а таксама і членам усяго калектыву і пажадаць яшчэ лепшых дасягненняў.

Мгр. М. ТАРАСЕВІЧ

Белавежа.

Ці друкаваць далей гутаркі аб мове?

Рэдакцыі «Нівы» вядомымі з'яўляюцца труднасці, з якімі сустракаюцца нашы настаўнікі. Немалы клопат прычыняе тут недахоп падручнікаў неабходных да вывучэння беларускай мовы.

Кіруючыся тым, рэдакцыя пачала друкаваць «гутаркі аб мове».

І вось, ужо 12 гэткіх гутарак друкавалася, але не ведаем, ці яны прыдатны нашым чытачам, ці карыстаеце Вы з іх, а калі не — то чаму, мо' змяніць форму апрацоўкі? Ці існуе патрэба друкаваць іх у далейшым?

Звяртаемся з просьбай да Вас — дарагія чытачы, напішыце нам аб тым.

Чакаем на Вашы лісты.

гэта значыцца, што «Таварыства» мела-б права адчыняць аддзелы і філіі на Беларускіх землях. Пасля доўгага чакання надыйшоў адказ, зразумела, што адмоўны. Матываваны быў тым, што на такую беларускую арганізацыю не можна дазволіць з прычыны малай колькасці беларусаў у Варшаве.

У гэтай справе арганізацыйная камісія ўпаўнаважвае адв. Адама Бычкоўскага 1) злажыць рэкурс у Міністэрства ўнутраных спраў. У рэкурсе было адзначана, што ў Варшаве беларусаў нямала — больш 5 тысяч асоб. Праходзілі месяцы, а адказу не было, нічога не памагала і беганне арганізатараў ў міністэрства.

Узрыў да грамадскае працы, які ахапіў арганізатараў — не даваў супакою і нечакаючы на адказ, пачынаюць працаваць нелегальна. А між іншым, ладзяць ў залах «Варшаўскага музыкальнага таварыства» у Філармоніі «Беларускі Канцэрт-вечарынку», якая сцягнула шматлікую колькасць насельніцтва ўсіх нацыянальнасцей. Выступілі маладыя беларускія артысты, пераважна студэнты, а Е. Леўковіч (Г. Леўчук) 2),—вядомы беларускі паэт чытаў беларускія вершы і спяваў песні пад уласны акампаніямент гітары. З гэтай «Канцэрт - вечарыны» падаў шырокую справаздачу «Шлях Моладзі» у № 3 з сакавіка 1937 г. Гэта, можна сказаць смела, была першая наогул у Варшаве, у шырэйшым маштабе беларуская імпрэза, якая выклікала вялікі водгук у сталіцы Польшчы. Тадышні, (штопраўда не ўвесь) варшаўскі друк, а м. ін. фашысцкі тыдн. «Вем вшыстко», заняў варожае і шавіністычнае становішча, падаючы да ведама, што на «Беларускім Канцэрт-вечарыне» было больш як 400 асоб, а характар быў больш чым дэмакратычны і напамінаючы адначасова адпаведным уладам, каб на будучыню забаранялі «папісвацца» усялякім «паланафобам», а іх арганізатараў прыцягваць да адказнасці, што часткова і здзейснена.

Праз год з Міністэрства прыйшоў адказ, які нічым не розніўся ад дэцызіі Камісарыята Урада на г Варшаву. А на асабістую інтэрвенцыю дэлегацыі ў Міністэрстве ўнутраных спраў начальнік нацыянальных меншасцей адказаў, што агонь, які прытухае, трэба гасіць, а не распальваць. Гэта было ясна сказана. Але ён не ведаў, што як-раз гэты агонь распальваўся, а не патухаў.

Арганізацыйная камісія і пасля гэтага не апускае рук. Апрацоўвае новы статут ужо як: «Асветнае таварыства беларусаў у Варшаве» і складае яго ў стараства ў снежні 1937 г. Прачакаўшы назначаны правам час (4 тыдні) «Асветнае таварыства беларусаў у Варшаве» пачынае сваю, легальную ўжо, дзейнасць, якая нажаль, абмяжоўвалася толькі на г. Варшаву.

«Асветнае таварыства беларусаў у Варшаве», нягледзячы на надта цяжкія палітычныя і эканамічныя абставіны, зрабіла вельмі многа. Перш за ўсё згуртавала каля сябе больш тысячу асоб, штоправда, не ўсе былі фармальна сябрамі Таварыства з прычын зусім зразумелых. Кожны хіба з нас ведае, аж надта добра, што санацыйныя ўлады ў кожным выпалку рабілі ўсялякія перашкоды беларусам, а тым больш сарганізаваным. А колькі-ж было выпадкаў, што дзяўчына, якая працавала як хатніца, а такіх у Варшаве было вельмі шмат, прыходзіла ў Таварыства са скаргай: «На што-ж вы прыслалі мне паведамленне на рэферат, — кажа — мой хлебадаўца адабраў пісульку і як пабачыў, што па-беларуску, то злаяў, назваў комуністкай і выкінуў мяне... Дзе-ж цяпер я падзенуся?...» З гэтым была сапраўдная бяда.

Не лепш было і ў прадпрыемствах урадавых ці самадзейных. Шавінізм шырыўся і квітнеў не толькі на землях Беларусі, але і тут, у Варшаве — сэрцы Польшчы... Нягледзячы аднак на гэта, работніцы і работнікі, кінутыя голадам у Варшаву, кожную нядзелю прыходзілі на рэфераты.

У траўні 1938 г. Таварыства сарганізавала публічны канцэрт у Варшаўскай Кансерваторыі вядомага беларускага спевака М. Забейды-Суміцкага. Тут трэба падкрэсліць, што беларускі канцэрт зрабіў вялікае ўражанне ў Варшаве. Зал Кансерваторыі быў перапоўнены, а артыст вымушан быў слухачамі паўтараць амаль кожную беларускую песню. Прэса варшаўская ў сваіх рэцэнзіях пісала, што даўно ўжо не было такога добрага канцэрта ў сталіцы, а выходзячыя з канцэрта гаварылі між сабой, што і беларусы маюць свайго Кепуру, і вось, каб часцей беларускія песні тут пялі, надта-ж яны прыгожыя.

У год пазней, у чэрвені 1939 г. Таварыства наладзіла ў «Саюзе польскіх пісьменнікаў», аўтарскі вечар, М. Танка. Шырока і дадатна пісаў аб гэтым польскі друк, падкрэсліваючы, што прысутныя польскія маладыя паэты з зайздрасцю прыслухоўваліся рэцытацыі Танка — беларускага Есеніна.

Таварыства сарганізавала некалькі публічных вечарынак з выступленнямі беларускіх артыстаў. Незалежна ад гэтага Таварыства ладзіла, кожную нядзелю лекцыі, курсы беларускай мовы, а ў апошні час арганізаваўся беларускі хор і тэатр.

Нажаль гітлераўская навала, перарвала гэтую працу, а ўся маёмасць: бібліятэка, акты і інш. — згарэла ў часе дзеянняў першых дзён верасня 1939 г.

Задачай сённяшніх дзён варшаўскіх беларусаў, з'яўляецца: добра сарганізавацца, у межах Народнай Польшчы, да новай культурна-асветнай працы, у новых, лепшых абставінах палітычных і эканамічных, дзеля супольнага сужыцця, будавання і ўмацоўвання соцыялізма і дружбы між кахаючымі мір народамі.

1) Адв. Адам Бычкоўскі памёр 18 лістапада 1937 г. Быў ён адным з заснавальнікаў Таварыства і адным з найбольш дзейных сяброў нелегальнага гуртка «Беларускай вучнёўскай моладзі ў Гродне» у 1909 г.

2) Г. Леўчук быў апошнія гады ў Доме старэчаў на Кракаўскім Прадмесці ў Варшаве. Як ходзяць чуткі — дом разам са старэчамі спалілі гітлераўцы ў першых днях варшаўскага паўстання.

П. ЛАСТАЎКА

На 93 гадавіну смерці Кастуся Каліноўскага

Кастусь Каліноўскі — выдатны рэвалюцыянер і дзеяч Камітэта Чырвоных у студзеньскім паўстанні — быў апошняй ахвярай Мураўёва - Вешацеля. Згінуў павешаны ў Вільні на Лукіцкай плошчы 10 (23) сакавіка 1864 г. у 26-гадовым узросце.

Хаця Кастусь Каліноўскі нарадзіўся ў шляхецкай сям'і — то аднак з самых маладых гадоў пакахаў сялянскі люд, усю сваю маладосць, усё жыццё, і сябе самога пасвяціў для народа, які прызнаў яго сваім сынам і называў «наш Кастусь». «Наш Кастусь» назаўсёды застаўся ў памяці народа як сімвал барацьбы за свабоду і справядлівасць. Таму нічога дзіўнага, што ў панурых галах гітлераўскай акупацыі, калі беларускі народ узяўся за зброю, каб на смерць і жыццё вясці барацьбу з фашызмам — адзін з партызанскіх аддзелаў на Беласточчыне быў названы аддзелам імя Кастуся Каліноўскага, і прысягаў у супрасльскіх лясах над магілай паўстанцаў паўшых у барацьбе з царскімі войскамі, на вернасць народнай справы.

Мала захавалася доказаў аб жыцці і працы Кастуся Каліноўскага. Ведаем толькі тое, што ён вучыўся ў сярэдняй школе ў Беластоку, потым паехаў заграніцу, дзе прабываў да 1862 г. развіваючы сярод польскай і беларускай эміграцыі рэвалюцыйную дзейнасць. Мабыць была гэта неабыякавая дзейнасць, калі на вестку аб тым, што Кастусь Каліноўскі вяртаецца на радзіму — царская паліцыя паставіла на ногі цэлы свой апарат, каб толькі злапаць небяспечнага ворага цара. Таму паліцыя хадзіла заўсёды яму па пятках. Калі ў два тыдні пасля смерці свайго брата — Віктара Кастусь Каліноўскі прыехаў на адзін дзень да хаты бацькоў пад Свіслач — ужо наступнага дня звалілася ўся паліцыя са Свіслачы, а нават прыбыў сам паліцмайстар з Ваўкавыска.

Але не так лёгка было злапаць арла, яшчэ такога, якога любіў і бараніў на кожным кроку ўвесь народ.

Як член Камітэта Руху (так называна арганізацыю Чырвоных падрыхтоўваючых паўстанне) Кастусь Каліноўскі не шкадаваў сіл, каб мабілізаваць сялян на барацьбу з царызмам і шляхецкім прыгонам. Сарганізаваў Камітэты ў Беластоку, Гродне і Коўне, вёў шырокую публіцыстычную дзейнасць. У 1862—64 гадах рэдагуе часопіс на беларускай мове пад загалоўкам «Мужыцкая Праўда», і выдае яго ў Беластоку ў тайнай друкарні Народнага Урада. Выдаў таксама многа адозваў на беларускай мове, у якіх найбольш папулярным было «Пісьмо ад Яські-Гаспадара з-пад Вільні, да мужыкоў зямлі польскай».

Погляды Каліноўскага на грамадскія справы выбягалі далёка ўперад. Адданы душой і сэрцам радзіме, хацеў парушыць народныя масы і ўцягнуць іх у барацьбу за нацыянальнае і сацыяльнае вызваленне. Думаў ён, што ўдзел багатай шляхты ў паўстанні не толькі з'яўляецца непатрэбным, але і згубным. «Народ — гаварыў Каліноўскі — сам вызваліцца ад прыгнёту і даб'ецца сваёй уласнасці ў шляхты».

«Па-праўдзе, то Каліноўскі — піша ў сваіх запісках Якуб Гейштор — хацеў, каб народ вялікадушна выбачыў для шляхты злачынствы мінуўшчыны, але калі-б яна і згінула, спаткала-б яе толькі заслужаная кара. Дзяржава на гэтым нічога-б не страціла».

Хаця царская паліцыя і дыптала Каліноўскаму па пятках — то аднак не магла яго злапаць, так умеў канспіравацца. Маючы пашпарт на прозвішча Вітальда Вітажэньца амаль праз цэлы 1863 год жыве ў Вільні. Памагаючы арганізаваць уцёкі з турмаў, дастаўляць харчы для вязняў, арганізуе так з польскіх як і беларускіх патрыётаў, штораз-то новыя паўстанчыя аддзелы.

У студзені 1864 г. быў арыштаваны адзін з дзеячоў паўстання — Парафяновіч, які здрадзіў паліцыі месца знаходжання Каліноўскага. Гэткім чынам Каліноўскі папаў у рукі царскіх катаў. Пасля арыштавання яўна прызнаўся, што з'яўляецца душой паўстання — «дыктатарам Літвы і Беларусі». Апрача гэтага адмовіў усякіх сведчанняў.

Два месяцы праводзіла свой зверскі допыт следчая камісія аднак не здолела нічога даведацца ад яго. Выдана прысуд — смерць на вісельні.

Раніцай 10 (23) сакавіка 1864 г. з горда паднесенай галавой Кастусь Каліноўскі ішоў на смерць. Калі ўраднік чытаючы прысуд назваў яго шляхціцам — Каліноўскі закрычаў: «Няма шляхты, усе мы роўныя», і сам сабе залажыў шнурок на шыю. Глуха загрымелі барабаны...

Так згінуў за справу працоўнага люду Кастусь Каліноўскі. Разам з сабой забраў у магілу ўсе арганізацыйныя таямніцы.

Г. МАТЭЙЧЫК

Масква перадфестывальная

30 тысяч прадстаўнікоў усіх краін прыедуць у Маскву, каб прыняць удзел у свяце маладосці. Для іх перавозкі ў сталіцу ад пагранічных станцый спатрэбіцца больш 900 чыгуначных вагонаў. Апрача зарубежных гасцей на фестываль у Маскву прыедзе 120 тысяч турыстаў з усіх канцоў Савецкага Саюза. Гэта будуць перадавыя рабочыя, калгаснікі, вучні, студэнты, пераможцы абласных і рэспубліканскіх фестываляў, конкурсаў, спартыўных спаборніцтваў.

Для гасцей будзе прадастаўлена 50 гасцініц і студэнцкіх інтэрнатаў горада. Спецыяльны гарадок для ўдзельнікаў фестывалю раскінецца ў раёне Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўкі. Апрача асноўнага гарадскога транспарту дэлегаты фестывалю і турысты атрымаюць у сваё распараджэнне 1.300 аўтобусаў і 500 аўтамашын. Да паслуг зарубежных гасцей будзе больш 4 тысяч перакладчыкаў, якія добра ведаюць сталіцу.

Вызначылася ўжо ў асноўным і праграма фестывалю. Яна будзе багата насычана самымі рознастайнымі мерапрыемствамі. Фестываль адкрыецца ў 2 гадзіны дня 28 ліпеня на Цэнтральным стадыёне імя Леніна ў Лужніках.

Да 400 розных мерапрыемстваў будзе праводзіцца штодзённа. Для гэтага прадастаўлены памяшканні 60 палацаў і Дамоў культуры, 25 кіно і 22 тэатраў шасці канцэртных залаў, крытая зала стадыёна ў Лужніках, спартыўныя збудаванні сталіцы. Апрача гэтага, канцэрты ўдзельнікаў фестывалю будуць праходзіць на спецыяльна збудаваных эстрадах на 16 плошчах сталіцы. Каб пабываць на ўсіх гэтых мерапрыемствах, чалавеку спатрэбілася-б 100 гадоў жыцця.

У адзін з дзён фестывальных святаў адбудзецца пасадка парку дружбы. Кожны з удзельнікаў фестывалю пасадзіць адно дрэва — сімвал свайго ўкладу ў справу міру.

Праграма фестывалю прадугледжвае правядзенне каля 20 міжнародных мастацкіх конкурсаў. Намечана штодзённа арганізоўваць да 400 экскурсійных груп. Для кіраўніцтва імі выдзяляецца каля 500 экскурсаводаў.

Які госць, такая яму й чэсць

Дарагія Чытачы! Даволі многа клопату асабліва моладзі прычыняе справа поводзін. Як захавацца сярод старэйшых, на забаве, хто каму першы руку падае, як знаёміцца і г. д.

Ці-ж ня так, даражэнькія?

Сёння друкуем першыя, так сказаць, указанні.

Ну, дык што-ж?!

«ЗНАЁМІМСЯ».

Бывае, трэба пазнаёміць з сабой дзве асобы. Чыё прозвішча сказаць перш? Каго, каму прадставіць? Прадстаўляем заўсёды мужчыну — жанчыне, асобу малодшую гадамі — асобе больш пажылай.

Калі знаёмім асобы, больш - менш у тым самым узросце (г. зн. маюць прыблізна толькі-ж гадоў) — тады прадстаўляеш асобу больш знаёмую — менш знаёмай. Напрыклад: сястру — сяброўцы, прыяцеля супрацоўніку. А вось напрыклад усіх знаёмых прадстаўляецца сваёй матцы, а ніколі на адварот.

Бывае, што знаходзімся ў кампаніі агульнавядомай або пажылай асобы; напрыклад прафесара і падыходзіць сябра Кавун, тады кажам коратка: «Сябра Кавун» або: «Дазвольце (у нашых умовах скажам пане прафесар) прадставіць вам майго сябра Кавуна» і на тым канец.

Пры тым трэба памятаць, што не падаем прозвішча прафесара.

Калі знаходзімся ў большай кампаніі і падыходзіць наш сябра, якога ніхто з прысутных не ведае, — тады вымаўляем выразна яго прозвішча, зачым ён вітаецца з усімі прысутнымі.

Калі наш сябра знаёміць нас з кім і падае пры тым выразна прозвішча, — тады няма патрэбы паўтараць яго самым сабой, паціскаем толькі руку, але калі гэтага не зрабіў — тады абавязкам нашым з'яўляецца чотка, выразна падаць сваё прозвішча.

Сустракаючыся з большай кампаніяй, у якой толькі адзін нехта нам знаёмы, напр. мужчына, — вітаемся іменна з гэтым знаёмым, нават калі ёсць жанчыны і старэйшыя людзі, а іменна гэты знаёмы знаёміць з рэштай.

Здараецца, што трэба знаёміць з сабой асобы, а пры тым не памятаем прозвішча адной з іх.

У такім выпадку хопіць сказаць: «Будзьце знаёмы», або «Дазвольце вас пазнаёміць», або «Хачу вас пазнаёміць» і жэстам рукі заахвочваем іх паціснуць сабе рукі.

У наступным нумары напішам, як, дзе і з кім вітаемся.

Некалькі парад бацькам

Штодня праглядайце дзённік дзіцяці і правярайце, ці зрабіла яно ўрокі.

*

Не абяцайце дзецям таго, што заведама нельга выканаць. Прывучайце іх «не кідаць словы на вецер». Ужо калі дзеці далі слова, — дабівайцеся, каб яны стараліся стрымаць яго.

ПІЛІП ПЕСТРАК

«ПРЫНЦЫПЫ»

Летнім, цёплым вечарам я прыехаў на адну раённую станцыю. Добра зышоў з поезда і апынуўся на ціхім пероне, дзе ля плота пры бэзавым кусце стаяць два мужчыны і кураць, а на лаваччы трое дзяўчат чагосьці рагочуць. На станцыйную службу можна не звяртаць увагі. Поезд стаіць тры хвіліны. Чырвоная шапка начальніка станцыі толькі мільгне на пероне, а потым і знікне за дзвярыма станцыі.

Поезд адышоў. Ужо далёка будзяць вячэрнюю цішыню яго перастукі кол, якія ўрэшце зусім заціхаюць. Я стаю і быццам адпачываю. Даносяцца размераны говар мужчын пры бэзавым кусце і смехі дзяўчат. Пахне ліпавым цветам. Месяц блукае за хмарамі — то праясніцца, то знікне. Усё гэта ласкае душу, усё гэта добра, але як мне дабрацца да калгаса? Вось гэта штука!

Пытаюся ў дзядзькоў пры бэзавым кусце. Яны кажуць, што, каб у дзень, то можна было-б, туды ходзяць машыны, а цяпер ноч... Дзядзькі пасіснулі плячыма, не дакончыўшы думкі. Я пайшоў за станцыю, бо пачуў як па бруку затарахцелі калёсы. І сапраўды — на невялічкай худой кабылцы, запрэжанай у драбкі, ехаў хлапец, бясконца патузваючы лейцамі. Збоку пры драбках ішла высачэзная жанчына год сорак у белай хустцы і ватоўцы. Як быццам на здзіўленне мне, яна трымала ў зубах доўгую і тоўстую, скручаную з газетнай паперы, папяросу. «Пах» махорачнага дыму пабіваў, здаецца, усе пахі вечара.

Я спыняю гэтых цікавы «поезд» і заводжу гутарку. Гутарачы, не мог не заўважыць, што худая кабылка была ўся мокрая ад поту. Яна з такім задавальненнем адпачывала, што стаяла, не паварушыўшы нават вухам. Гутарка трывала нядоўга. Падмаглі жанчыны, якія гуртком сядзелі ля суседняй хаты і падышлі да нас для цікавасці. Высачэзная жанчына-курэц згадзілася, каб хлопец адвёз мяне ў калгас.

— Заўтра-ж зноў трэба будзе вазіць у сельпо, — разоніла яна жанчынам.

А жанчыны ёй у адказ:

— Тут-жа недалёка — усяго шэсць кілометраў. Гэты дзядзька вам добра заплаціць.

Я не мог не ўсміхнуцца, калі здагадаўся, што гэтая высачэзная баба з папяросай загадчык сельпо. Ну, і загадчык, сапраўды загадчык. Цар-баба, як кажуць. І цану з мяне зажадала на свой лад. Прамовіла, як загадала:

— Дасцё на літар...

Добра. Селі, паехалі. Бог з вамі — няхай будзе на літр, мне-ж трэба як найхутчэй дабрацца да калгаса. Там мяне чакаюць так, як і я чакаю іх, — знаёмых, харошых, сваіх.

Едзем насустрач палям, абхутаным мяккім змрокам, па якім коўзаецца як-бы сеюччы пазалоту, цьмянае святло месяца, схаванага за кучаравістымі хмарамі. Дарога яшчэ роўная, а кабылка ледзь пераступае з нагі на нагу, хоць гэты дваццацігадовы хлопец б'е яе неміласэрна. Кабылка пасля чарговай порцыі ўдараў толькі ўскіне галавою, прыспяшыць хаду на два крокі, а потым зноў зацопае павольна, ледзь чутна.

Якія-ж доўгія вясковыя кіламетры, як даўнія вёрсты! Кажу хлопцу:

— Ты, мусіць, заганяў кабылу за цэлы дзень? Ці ты карміў яе сягоння?

Хлопец маўчыць. Тузае лейцамі, б'е кабылку яшчэ мацней і ўсё прыгаварвае:

— Тут ты мне яшчэ свае прынцыпы будзеш паказваць?

І — раз, раз... раз...

«Ого, — думаю, — засела хлопцу паважнае слова ў галаву, але... не з таго боку». Для яго разумення слова «прынцып», як відаць, шкоднае. Я гляджу на хлопца ў профіль, на яго парваную кепку, і мяне пачынае агортваць чэхаўскі смех.

А кабылка пляцецца. Месяц за хмарамі ўсё недзе ляпіць і ляпіць. І думкі мае пачынаюць рабіцца злоснымі. «Гэта, мусіць загадчыца сельпо з махорачнай папяросай у зубах разам вось з гэтым хлопцам замучылі гэтую кабылку. Відаць, трэба было-б каму-небудзь запрэгчы гэтую загадчыцу ў аглоблі, якая ўсё мерыць на «літры», ды пахваставаць так, як хвошча кабылку вось гэты хлопец са словам «прынцыпы»... Але вось надышла на дарозе і вялікая лужа. Каляіны пайшлі проста ў яе. Трымайся, тут будзе работы.

Кабылка ішла і на сярэдзіне лужыны стала. Біч пайшоў у работу. Хлопец стаў на возе, нацягнуў лейцы. І ў духмянай начной цішыні чотка раздаваліся ўдары біча па баках кабылкі і ўедлівае, хрыплівае выгукванне:

—Ты мне ... яшчэ... Х-х-х... свае... пры... пры... прынцыпы будзеш паказваць?!

Кабылка, здаецца, апошнім высілкам рванула калёсы і вывезла з лужы.

Я пачынаю падумваць, як-бы развітацца з гэтым хлопцам, з гэтым «ворагам» прынцыпаў. Але бяда ў тым, што я не ведаю дарогі, што я першы раз у гэтых жытнёвых пахучых палях. Трэба цярпець, нічога не зробіш. Пытаюся ў «ворага» прынцыпаў:

— Ці па дарозе яшчэ будуць якія лужы? Хлопец кіўнуў носам:

(Працяг на стар. 7)

Год БГ-КТ і «Нівы»

У сувязі з 1-ай гадавінай з дня ўзнікнення Беларускага грамадска-культурнага таварыства і рэдакцыі «Нівы», 1 сакавіка ў памяшканні БГ-КТ на вул. Маніфесту Ліпцовага ў Беластоку, адбылася сустрэча беларускага актыву, працаўнікоў таварыства і рэдакцыі з прадстаўнікамі Ваяводскага Камітэта партыі і Ваяводскай Рады Народовай.

Сустрэча прайшла ў ажыўленай сяброўскай атмасферы. Быў узняты тост за далейшыя поспехі таварыства і «Нівы».

Беларускі фільм на польскім экране

2 сакавіка на экране Беластоцкага кіно «Сірэна» дэманстравана беларускі каляровы фільм, падрыхтаваны кінастудыяй «Беларусьфільм» у Мінску пад назвай «Беларускі канцэрт».

Глядзельная зала кіно была напоўнена зацікаўленымі. Людзі хоць на экране ўбачылі выступленні хору Шырмы, Цітовіча, Вялікага Тэатра Оперы і Балету ў Мінску.

Апрача таго дэманстравалася таксама беларуская хроніка, якая паказала перадавых людзей і перадавыя вопыты БССР. (вл)

Чытачы пішуць

Есць аб чым пісаць

«Ніву» я чытаю з таго часу, як даведаўся, што такая газета на беларускай мове выдаецца ў Беластоку. А даведаўся я ў снежні мінулага года. З гэтага часу злажыў падпіску на ўвесь 1957 г. і чытаю яе сістэматычна.

Мушу аднак са ўстыдам прызнацца, што распаўсюджваць «Ніву» не меў магчымасці, а гэта дзеля таго, што я жыву і працую выключна ў польскім асяроддзі і сам асабіста мушу быць удзячны «Ніве» за тое, што дапамагла яна мне ўспомніць сваю мову. Мая жонка, хаця і палячка, але зацікавілася беларускай мовай і пры маёй помачы ўжо навучылася чытаць, хоць не ўсе словы яшчэ разумее.

Шкада, што ў кнігарнях Вроцлава няма беларускіх кніжак па мастацкай літаратуры, якія маглі-б нам зацікавіць беларускай творчасцю небеларускае насельніцтва.

Карыстаючы з аказіі звяртаюся да рэдакцыі «Нівы» з просьбай не толькі ад сябе але і другіх беларусаў гор. Вроцлава зацікавіцца праблемай недахопу беларускіх кніжак у тутэйшых кнігарнях. Я думаю, што ў Беластоку праблема гэта не існуе і можна будзе справу наладзіць.

Далей хачу парушыць справу самай «Нівы». Мне здаецца, што «Ніва» выконвае сваё заданне, хоць мае адначасова шмат недахопаў. «Ніва» будучы адзінай беларускай газетай у Польшчы павінна быць усестаронная і на сваіх старонках павінна друкаваць такія артыкулы, якія зацікавілі-б усіх беларусаў і тых на Беласточчыне і тых над Одрай ці на Узмор'і і сялян і інтэлігентаў. Каб спрастаць гэтаму заданню, — трэба пашырыць яе прынамсі да 12-ці старонак.

Пажадана было-б, каб на старонках «Нівы» больш было твораў нашых самых выдатных пісьменнікаў і паэтаў.

Адным словам пісаць ёсць аб чым, бракуе толькі месца ў газеце.

ЯНКА КУЦ.
Вроцлаў

Ці-ж-бы Ваяводскаму Праўленню Земляробства падабалася несправядлівасць

У вёсцы Парцава — Бельскі павет, так зрэшты як і ў многіх іншых вёсках, праведзена кваліфікацыю зямлі. Павятовыя ўлады пасядалі сабе, як кажацца за круглым сталом, памеркавалі і адкуль не вазьмі, па-свойму размеркаваўшы, кожнаму селяніну назначылі адпаведную колькасць зямлі II, III і IV гатунку, прыпісваючы адначасова кожнаму з іх большую колькасць гектараў лепшай зямлі, чым яе ў рэчаіснасці надзялілі.

У выніку таго, сяляне мусілі плаціць большы падатак з гектара чым трэба.

У мінулым годзе ў многіх вёсках, між іншым і ў Парцаве глебазнаўчая кваліфікацыя зямлі была праведзена нанова. Аказалася, што ў Парцаве зусім няма зямлі II гатунку, а і трэцяга не 591 — як пісалася раней, а 123 гектары. Пасля таго сяляне думалі, што ВЗР у Беластоку і ПЗР у Бельску нарэшце ліквідуюць крыўду.

Але некалькі тыдняў таму назад прыйшлі наказы на падатак ізноў паводле старой кваліфікацыі. Гэта абурыла сялян і яны не прынялі наказаў. Дамагаюцца, каб ім вызначана падаткі справядліва паводле новай кваліфікацыі.

М. Х.

Антося — мільянерка

Стужкі, стужкі і яшчэ раз стужкі. Ружовыя, белыя, сінія, чырвоныя, блакітныя... Кожнае кросна меніцца колерамі вясёлкі, а кожная ткачыха абслугоўвае два такія кросны, вырабляючы адразу 30 стужак. Антаніна Тынявіцкая пачала працаваць як ткачыха ў Беластоцкім прадпрыемстве пазументнай прамысловасці маючы 15 гадоў. У месяц патрапіць выткаць 15.000 м. стужкі, вырабляючы сваю норму ў сярэднім 150 прац. На працягу 10 год сваёй працы выткала ўжо каля 1 мільёна 800.000 метраў прыгожых рознаколерных стужак.

Антаніна Тынявіцкая — ткачыха...

Тэкст і фота — І. Р.

Коратка

■ Моладзь вёскі Поўднёвы Астраў, Сакольскі павет, апрацавала і ставіла на сцэне п'есу «Паўлінка».

*

■ Сяляне вёскі Арэшкава, Гайнаўскага павета, пабудавалі сваімі сіламі вясковы клуб, у якім моладзь ужо наладжвае культурна-асветнае жыццё.

*

■ Сяляне вёскі Радзішэва Старое і Мёдасыпне Кшыўнэ Семятыцкі павет сваімі сіламі будуюць школу.

Падручнікі для беларускіх школ

Наш буквар — 4.50

Беларускае слова VI кл.— 4,10

Беларускае слова VII — 4,20

Марыя Длуская і Я. Шэнбрэнер. Гісторыя для IV класа — 4,15

С. Феліксяк і В. Міхайлаў Заалогія для VI кл. — 3,70

З. Гансероўская і Я. Вернер Біялогія для III кл. — 2,70

Біялогія для IV кл. — 1,90

Генрык Раабе, Біялогія для VII класа — 2,90

Я. Каладзейчык, Батаніка для V кл. — 1,65.

В. Левіцкі, Хімія для VII кл. 1,35.

Гэтыя падручнікі можна выпісаць у кнігарні: «Дом Ксіонжкі». Беласток, Кілінскага 10.

Адказы на нашу анкету

«Падумай і адкажы»

У навагоднім нумары «Нівы» (з 6 студзеня) на 7 старонцы мы змясцілі анкету пад загалоўкам «Падумай і адкажы», у якой трэба было даць адказ магутнай чарадзейцы на яе 10 пытанняў.

Вось якія адказы давалі нашыя чытачы на запытанні таямнічай чарадзейкі:

1) ШТО НАЙБОЛЬШ ПРЫНЯСЛО-БЫ ШЧАСЦЯ УСЯМУ ЧАЛАВЕЦТВУ? — На гэтае пытанне быў ва ўсіх аднолькавы адказ: МІР І БРАЦКІ САЮЗ УСІХ НАЦЫЙ.

2) ШТО З'ЯЎЛЯЕЦЦА САМЫМ ПРЫГАЖЭЙШЫМ НА СВЕЦЕ? — 90 прац. адказаў было на — МАЛАДОСЦЬ. Ну што-ж — хай хтосьці паспрабуе пярэчыць — тады загадзя вядома, што ёсць сам... малады і дзеля таго яшчэ не патрапіць яе належна ацаніць І вось такім маладым людзям, самым прыгажэйшым на свеце з'яўляецца: маладая, прыгожая, каханая дзяўчына, квітнеючая кветка, прырода, калі будзіцца з зімовага сну, радзімы край, яго людзі і мова, мастацтва і г. д.

3) На трэцяе пытанне: — таксама, як і на першае ўсе адказалі адн галосна, што САМЫМ СТРАШНЕЙШЫМ НА СВЕЦЕ З'ЯЎЛЯЕЦЦА — ВАЙНА і яе вынікі, як: голад, няўпэўненасць будучыні, смерць.

С. Баравік з Беластока ўважае, што самым страшнейшым на свеце з'яўляецца... ЛЮДСКАЯ ДУРНАТА, бо яна дае пачатак усялякаму няшчасцю.

4) ШТО З'ЯЎЛЯЕЦЦА САМЫМ ВЯСЕЛЫМ НА СВЕЦЕ? — Адказы былі розныя: адным — вясна, другім — лета і восень, іншым... зіма, (бачыце, — аднак цэлы год прыгожы!), калі атрымоўваем першыя грошы, радаснае шчэбятанне дзяцей, вочы нявіннага дзіцяці, а таксама смех, бо калі засмяецца адзін, за ім пачынаюць іншыя (аўтар гэтага адказу бядуе, што нажаль людзі часта смяюцца і не ведаюць з чаго).

5) САМЫМ СУМНЕЙШЫМ НА СВЕЦЕ — па думцы нашых чытачоў з'яўляецца тое, што людзі незаўсёды хочуць адны другіх разумець і шанаваць, што толькі яшчэ народаў жыве ў няволі, а тым, якія іх трымаюць у няволі здаецца, што яны робяць ім вялікую прыслугу. Іншым ізноў пастаць маці, распачаючай па сваіх дзецях.

Некаторыя пісалі, што самым сумнейшым з'яўляецца несправядліва прычыненая крыўда, або калі галодны бачыць, як другі есць, або калі мы прыпамінаем у бядзе, — як нам калісьці добра жылося...

6) НАЙЛЯГЧЭЙ ЗРАБІЦЬ можна: бракаробства, скрыўдзіць каго, распусціць зароблены грошы, заснуць, сесці, адказацца ад таго, што рабіў учора, даць камусь параду і зрабіць з лыка... лапаць.

7) НАЙТРУДНЕЙ... — сплясці гэты самы лапаць таму, хто не ведае, як узяцца за гэтую работу, дзейнічаць згодна з выказванымі поглядамі, выкупіцца ад смерці, зрабіць парадак на свеце, жыць з усімі людзьмі ў згодзе, зрабіць якую-колеч справу — але добра.

8) Вось АБ ЧЫМ нашыя чытачы НАЙМЕНШ ДУМАЛІ: што ў Польшчы адбудуцца такія вялікія перамены, колькі будуць жыць на свеце, што можа быць... вайна, што магчымуць чытаць сваю родную газету і пісаць да яе, і наканец, што «Ніва» зробіць ім такі «фокус», як гэтая анкета...

9) А як нашы чытачы ЗМЯНІЛІ-Б свет? — Гэтаму пытанню прысвяцілі вельмі многа месца. Вядома, кожны па-свойму... Адзін зрабіў-бы так, каб кожны народ быў суверэнны, іншыя — каб ва ўсім свеце была адна ўлада. Амаль усе чытачы хацелі-б ліквідаваць войска і граніцы. Анатоль Данілецкі вуч. V кл. у Леўкове Старым — абложыць лямпу чырвонай паперай і зменіцца... свет.

10) А ЯК ЗМЕНІЦЦА СВЕТ У ГЭТЫМ ГОДЗЕ? Аказваецца, што вялікіх перамен не прадбачваецца. Польшча знойдзе многа саюзнікаў ў таргоўлі, а гэтым самым больш прыхільнікаў. Іншыя пішуць, што пазіцыя соцыялізма ў свеце аслабне, (чаму? — Пытаем). Паводле думкі некаторых чытачоў некалькі народаў атрымае свабоду.

Да сусветнай вайны не дойдзе. У канцы года будзем бліжэй міру, чым вайны. Людзі весялей будуць глядзець у будучыню...

Так аптымістычна кончыцца наша анкета ў якой узяло ўдзел больш ста чытачоў, у тым адна жанчына, і адзін вучань. А, шкада! Мы хацелі-б ведаць, што думаюць нашыя кабеткі і вучні.

Кніжныя ўзнагароды атрымаюць: 1) В. Будзько — Варшава, 2) Рышард Бутайло — Свіноуйсце, 3) Янка Куц — Вроцлаў, 4) Надзя Себясюк — Беласток, 5) Янка Вэнцлеўскі — Стрые-Ксенжнэ — Лодзь. 6) Алесь Нядзелін — Ласосна Вялікая, 7) Янка Жагунь — Осек (Ольштын), 8) С. Баравік — Беласток,) 9) Васіль Новікаў — Беласток, 10) Анатоль Данілецкі — Леўкова Старае.

Узнагароды высылаем поштай.

І. РЫБІНСКІ

«ПРЫНЦЫПЫ»

(Працяг са стар. 6)

— Яшчэ адна... Горшая... Там быў мосцік, а цяпер няма... Размясілі...

«Вось дык удача», — думаю.

Я саскочыў з драбак, каб трохі падыйсці, адпачыць. «Эх, і даў-бы я ім за гэтую кабылку...»

А дарога не ішла проста, а ўсё вілася — то ўправа, то ўлева і ўсё гінула са зроку. Ну, і доўгія-ж вясковыя кілометры!

Ісці было так прыемна, лёгка. Эх, каб я ведаў дарогу! Я і не заўважыў, як пакінуў возчыка з кабылкай.

Нешта чорнае паволі стала перагароджваць нам наш пакутлівы шлях. Яно ўсё больш і больш вырысоўвалася, набліжалася і ўрэшце стала прад вачыма ў выглядзе палявой напоўзасохлай ручаіны. Гэта яно і ёсць. Калі пераадолеем гэтую перашкоду, наш «Рубікон» будзе пяройдзен. Нічога не застаецца рабіць, як ускочыць у драбкі зноў. Бедная кабылка! Яна паставіла пярэднія ногі ў гразь, ступіла яшчэ крок, паставіла і заднія, а потым, як быццам набраўшы розуму, стала.

«Вораг» прынцыпаў узброіўся. Што тут будзе? Што тут будзе? Я закрываў вушы, каб не чуць больш удараў, каб не бачыць, як кабылка падае на калені і зноў устае.

Але з месца не скранаецца. А ў глухую прыгожую ноч ляціць тое самае:

— Я табе... я табе пакажу прын... прын... прын... цыпы... Ты пазнаеш у мя... яне... Вось табе! Вось табе! Вось табе прын... цы... пы... пы!...

Кабылка ўпала на ўсе чатыры ногі — лягла.

— Далей не паедзем! — прамовіў я нават грозна. Перастань біць! Ці далёка яшчэ да калгаса? Раскажы мне дарогу...

Я разуўся, каб дапамагчы возчыку падняць кабылку і вывезці з броду, што мы з вялікай цяжкасцю і зрабілі. Потым я доўга дакараў «ворага» прынцыпаў, казаў, што ён і варвар, і злачынца, бо не корміць кабылкі. А пасля з ім расплаціўся — даў на «поўлітра» — няхай сабе там палурэе дэспат — загадчыца сельпо з махорачнай папяросай у зубах.

...Я ішоў адзін праз жыты. Ведаў, што некуды дайду. Паміж разрывамі хмар праглядалі зоры, якія мінаў месяц. І мне хацелася ўздыхнуць да іх і сказаць: «Усё ведае сабе цану. Ведае нават і кабылка... Эх, вы, прынцыпы, прынцыпы!..»

ПІЛІП ПЕСТРАК

«Ніва» памагла.

«Не чытаюць беларускіх кніжак»

Пад такім загалоўкам у № 7(51) «Нівы» была надрукавана інфармацыя аб дрэннай працы бібліятэкі ў вёсцы Баброўнікі, Беластоцкі павет.

Чаму так сталася, разтлумачвае нам дырэктар Ваяводскай і Гарадской бібліятэкі грам. Малеўскі, які ў адказ на нашу крытыку піша: «Працаўнікі бібліятэкі ў Беластоку не зацікавіліся кніжкамі, не пагледзелі што гэта украінскія кніжкі і выслалі ў Баброўнікі.

Цяпер Павятовая бібліятэка забрала з Баброўнікаў украінскія кніжкі і выслала іх у Галдапскі павет, дзе часткова жыве украінскае насельніцтва».

М. Х.

Увага! Увага!

Як 170 школ Беласточчыны пайшло з дымам — даведаецеся ў наступным нумары.

Дабро не дакучыць...

Каму з сялян не прыдасца гэтая малатарня? Ляжыць яна ад трох нядзель на шасе паміж Семятычамі і Нурцам — насупраць вёскі Машчона-Паньска.

Спяшайце — бо пакуль што ўсяго толькі адно калясо адкручана. Р.

Узяўся за гужы...

Успомнілася мне, як пасля вызвалення, на разрушанай пасля бамбардыроўкі станцыі, ноччу паміж развалін будынкаў, я дабраўся да нейкага, цудам ацаленага доміка.

Дзверы доміка былі зняты. Я схаваўся ад рэзкага ветру за выступам сцяны, прысеў, ахунуўся поўкажушкам і заснуў.

Калі прачнууся — быў ужо дзень. Нада мною стаялі дзве жанчыны, размахвалі рукамі і крычалі: «Куды вы залезлі, гэта для жанчын».

Падняўся я і кажу: — А я што? Я таксама для жанчын. Клапоты жанчын толькі і накіраваны на тое, каб як найхутчэй нам, мужчынам, затуманіць вочы і злапаць нас, як мыш у мышалоўку.

Гэты паляўнічы інстынкт існуе ў жанчын ужо ў самых маладых гадах.

Вось напрыклад, ідзе па вуліцы семнаццацігадовая дзяўчына, азірнешся за ёю, а яна ўжо клубамі пачынае пагойдваць, а шоў панчохі на нагах так і стрэлкай выцягнуўся. Твар у яе пунсовы, вейкі прыўзнятыя, а вочы быццам у рысі мільгацяць.

Каб даць магчымасць жанчынам дасягнуць іх мэтаў — нашая прамысловасць выпрацоўвае масу рэчаў і прадметаў, бескарысных нам — мужчынам.

Сапраўднага роўнапраўя ў нас няма. Для жанчын выбраны спецыяльны дзень — 8 сакавіка. А для мужчын што?

Застаецца нам толькі дзень «Сарака вялікамучанікаў».

Калі хто з мужчын пападзе ў растаўлену жанчынай пастку, — так і захлопнуцца за ім дзверы Аддзела Актаў Грамадскага стану.

Гэткі чалавек аднак хутка ўпэўніцца, што яго палавіна ў хатняй сукенцы, у пакаёвых туфельках, без касметыкі, мала напамінае нядаўную яшчэ чароўную істоту. Аднак не старайцеся расчароўвацца, выражайце здавальненне жонцы пры кожным выпадку і без выпадку.

Калі яна заўважыць, вашую халоднасць, тады і азірнуцца не паспееце, як яна ізноў выйдзе з хаты араматная, чаруючая, намагнічаная, а каля яе так і пачнуць круціцца наіўныя матылькі. Да гэткай матамарфозы жанчыны надта таленавітыя.

Аднак, як-бы гэта, вашае жыццё не злажылася — не думайце аб разводзе.

Мы, мужчыны, павінны быць самалюбамі і ў самыя цяжкія хвіліны прыпамінаць пагаворку: «узяўся за гужы — не кажы, што нядужы».

Дзядзька Лявонь

Разгаварыліся

Селянін Клін быў глухаваты і чуў добра тады, як хто яму добра крыкнуў над самым вухам.

Аднойчы капаў ён гліну. Падыйшоў да яго сусед і вітае яго:

— Дзень добры, Кліну!

— Але, але — капаю гліну.

— Што ты, Клін; ужо аглох?

— Сам капаю, а не ўдвох.

— Ці не бачыў мае казы?

— Накапаў ужо тры вазы.

— Чаму ты стаў не дачуваць?

— Пайду да хаты начаваць.

— Пытаюся: ці даўно ты стаў не чуць?

— Бывай, суседзе, здароў будзь!..

Паміж дзяцьмі

— Матулька, ці я магу з Юркам забаўляцца ў тату і маму?

— Добра, дзетачкі, толькі памятайце, не кідайце на сябе талеркамі.

Пераввёў

Поп у часе лекцыі пытае вучня:

— А ну, Зацірка, перавядзі па-беларуску наступны славянскі сказ: «озлоблен бых і смірыхся до зела»...

— У аглоблях бык і павялі да сяла — адказаў вучань. К. С.

Хітры злодзей

— А, папаўся! — Крычыць сторож, злавіўшы злодзея за каўнер, — Пачакайжа, я цябе навучу як красці!

— Пакажы, родненькі, навучы, век цябе не забуду, а то кожны раз пападаюся.

У судзе

Адвакат па-ціху пытае ў абвінавачанага:

— Мне трэба ведаць для арыентацыі ці вы сапраўды вінаваты ў гэтай справе ці не?

— А што-ж вы, пане абаронца, лічыце мяне за дурня ці што? Нашто-ж-бы я вам дзвесце злотых плаціў, каб не быў вінаваты!

Добрая адзнака

Дзяўчына паступіла ў Акадэмію Мастацтва. Аглядаючы яе з галавы да ног прафесар усміхнуўся і кажа:

— Як відаць, дык вы маеце асаблівы талент да малярства.

— Па чым-жа вы пазналі, пане прафесар? — пытае дзяўчына.

— А па вашых вуснах — усміхнуўшыся адказаў прафесар.

Мае добры нюх

— Вось, дзіва! Гэты конь хацеў мяне ўкусіць за галаву.

— Мае добры нюх: пачуў, мусіць, што ў цябе, у галаве сена.

Што чуў, тое гавару

РЭПАТРЫЯНТ

Вярнуўся з горада на
вёску
Араць Бацькоўскую
палоску...

РАМАНСОВЫЯ НАПЕВЫ

Сакавік, сакавік
Усе каты паднялі крык,
Усе кошкі замяўчалі —
І так далей — і так далей...

КОРАНЬ

Забалелі Надзі зубы

Забалелі зубы Надзі,
Крычыць: — Ой баляць!
Прышлі цёткі, прышлі дзядзі,
Сталі меркаваць.

Усе разам сталі радзіць,
Сталі гаманіць,
Шчэ пагоршало для Надзі:
— Ой баліць! — Баліць...

Раптам Надзя Антасёва
Стала сакатаць:
— Мо' паможа ёй замова,
Трэба ратаваць!

Сельскі бабы знаюць цуды,
Умеюць замаўляць,
Ад уроку, ад прастуды...
Надзя: — Ах баляць!!!

Узяла Золя, скорку хлеба,
Пачала шаптаць,
Вочы падняла да неба.
Надзя: — Ах баляць!

Сталі цёты, паглядаюць —
Свянцона вада
Нічога не памагае,
Вось табе бяда...

Стала Надзя верашчаці,
Пагоршало ёй.
Радзяць: трэба зуба рваці
Ніткай ільняной.

Знайшла маці нітку льняну,
Стала пацяшаць.
— Зараз доньку перастануць.
Надзя: — Ах баляць!!!

Узяліся Золя з Лёдзяй
Нітку накладаць.
Зубы слізкі, нітка сходзіць...
Надзя: — Ах баляць!!!

Лёдзя з Золяй сталі сілай,
Пальцам памагаць,
Надзя з болю ўкусіла...
Ужо ў трох крычаць.

Рух зрабіўся ў цэлай хаці,
Цёты гаманяць.
Дзядзькі сталі меркаваці.
Надзя: — Ах баляць!

Мо' кабылку запрагаці?! —
Бацька закрычаў
— А навошта — кажа маці.
Надзя: — Аў, аў, аў!

Ціпрук Ясько пачаў раіць:
— Ідзі па каваля,
Ён абцугі ўсякі мае...
Надзя: — Ай, ай, ай!

А Язэп падміргнуў вокам,
У кузьню пабег.
Прынёс абцугі шырокі.
Надзя крычыць: — Эх!

— Раздзяў рот — прасіў
у Надзі.
Забяры язык!
І абцугі ў рот садзіць,
Надзя толькі: — «гік!».

Трэснулі абцугі ў році.
І хлынула кроў.
Крыкнуў Ясько: — Па рабоце!
Вырваў пяць зубоў!...

З рота кроў цюрком лілася.
Стужкаю плыла.
Надзянька ўся вілася,
Крычаць не магла.

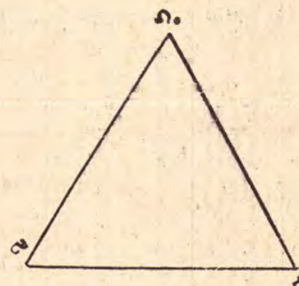
Яшчэ не прайшла гадзіна,
Ізноў баліць зуб...
Кажуць без зубоў дзяўчына
У цэркві брала шлюб...

Ой вы зубы, зубкі Надзі!
Калі забаляць —
Мы ніколі вам не радзім
Абцугамі рваць!!!

АНДРЭЙ СОШКА

Над гэтым трэба падумаць

Тры забавы з трохвугольнікамі

1. Як вядома, каб зрабіць з запалкаў трохвугольнік — трэба ўзяць тры запалкі. Падумайце тады ці можна зрабіць з шасці запалак чатыры трохвугольнікі?

* * *

2. Як бачыце, на вяршынах трохвугольніка памешчаны лічбы: 1, 2, і 3 Вашым заданнем будзе размясціць далейшыя лічбы 4, 5, 6, 7, 8, і 9 на баках трохвугольніка так, каб сума ўсіх лічбаў уздоўж кожнага боку трохвугольніка раўнялася 17.

* * *

3. Калі вы ўжо гэта зрабілі (а было гэта вельмі латва, тры лічбы былі ўжо размешчаны!) — цяпер размясціце гэтыя самыя лічбы: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 і 9 (кожную толькі адзін раз!) так, каб сума іх на кожным боку раўнялася 20.

Сярод тых чытачоў, якія развяжуць гэтыя галаваломкі будуць разлясаваныя кніжныя ўзнагароды. Р.

Развязка адгаданкі з 5 нумара «Нівы»

1) Янтары, 2) Каўказ, 3) Кураня, 4) Пастух, 5) Ландыш.

Развязка: «Янка Купала».

Правільныя развязкі прыслала 192 чытачоў.

Беларускія каляндары атрымалі: 1) Іван Мойсік — Парцава, Бельскага павета, 2) Геранім Ечэс — Клосаў, Шчэцінскае ваяводства, 3) Алесь Яноўскі — Новая Руда, Вроцлаўскае ваяводства, 4) Вера Пацэвіч — Беласток, 5) Уладзімір Бандалоўскі — Лідзбарк Вармінскі, 6) Мікола Савіцкі — Шчэцін, 7) Іван Дзун — Гайнаўка, 8) Вацлаў Булзько — Варшава, 9) Янка Вэнцлеўскі — Стрые Ксенжнэ, Лодзкае ваяводства, 10) Станіслаў Петкевіч — Кэнтшын.

Узнагароды высылаем поштай

АГАФОН АБРОТКА ВІНШУЕ

Агафон прыжмурыў вочы;
Дзісь святкуе род жаночы —
Жанчын свята ў цэлым свеце,
Памятайце ўсе дзеці.

Усе жанчыны ў кожнай хаце
Сёння будуць святкаваці
Усенародны Дзень жанчыны,
Памятайце ўсе мужчыны!

Агафон бяжыць вясёлы
Да настаўніцы у школу.
За ім чарадою дзеткі,
Усе ў руках трымаюць кветкі...

Агафончык увайшоў першы,
Стаіць і гаворыць вершы
Сваім языком вясковым —
Дзякуем за родну мову!!!

Галоўны рэдактар ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

Орган Беларускага грамадска культурнага таварыства ў Польшчы. Адрас рэдакцыі гор. Беласток, вул Маніфесту Ліпцовага 25, тэл. 25-89. Умовы падпіскі на 3 месяцы — 7 зл. 80 гр., 6 месяцаў — 15 зл. 60 гр., на год — 31 зл. 20 гр. Konto NBP I Oddz. Miejski Nr 102-7-161 Падпіску прымаюць усе паштовыя ўстановы, пісьманосцы, Выдавецтва РСВ «Праса». Паліграфічнае прадпрыемства ў Беластоку. Т-13